

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

(Π.Ε.ΣΥ.Π)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Η Αναγκαιότητα της
Συμβουλευτικής σε Γονείς
παιδιών προσχολικής ηλικίας»*

Μερκουλίδη Γεωργία Α.Μ. 59

Μερκουλίδη Ελευθερία Α.Μ. 58

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Πατεράκη Μαρία

Αρχάνες 2015-16

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η Αναγκαιότητα της Συμβουλευτικής σε Γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας»

Μερκουλίδη Γεωργία Α.Μ. 59

Μερκουλίδη Ελευθερία Α.Μ. 58

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Πατεράκη Μαρία

Η παρούσα εργασία αποτελεί εκπόνημα των σπουδών μας στο πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό (Π.Ε.ΣΥ.Π.) της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Από αυτή τη θέση θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την καθηγήτρια μας, κ. Πατεράκη Μαρία, επιβλέπουσα της πτυχιακής μας εργασίας, για την υπομονή που διέθετε μαζί μας, για τη συμπαράσταση της στις δυσκολίες που αντιμετωπίζαμε, για την ενθάρρυνση στις αμφιβολίες που είχαμε, μα πάνω απ' όλα, για την κριτική «ματιά» της σε κάθε στάδιο της εργασίας μας.

Θερμότερες ευχαριστίες οφείλουμε και στο ακαδημαϊκό προσωπικό της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. και συγκεκριμένα στους διδάσκοντες στο Π.Ε.ΣΥ.Π. που μας μεταλαμπάδευσαν πολύτιμες γνώσεις και δεξιότητες συμβουλευτικής, απαραίτητες για τον πολυδιάστατο ρόλο του εκπαιδευτικού, αλλά και για τον καθημερινό βίο του κάθε ατόμου.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους τους γονείς που πρόθυμα διέθεσαν το χρόνο τους για να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο της έρευνας και όλους τους φίλους που βοήθησαν ο καθένας με το δικό του τρόπο και, κυρίως, με τη στήριξη τους, στην εκπόνηση αυτής της εργασίας. Πάνω απ' όλα, όμως, ευχαριστούμε την οικογένεια μας που, αν και επιβαρύνθηκε από το άγχος μας για την επιτυχή ολοκλήρωση της εργασίας μας, ήταν δίπλα μας και μας ενθάρρυνε να συνεχίσουμε..

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Περίληψη.....	5

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Εισαγωγή.....	7-8
2. Ο θεσμός της Συμβουλευτικής.....	9-17
2.1 Η έννοια της Συμβουλευτικής (counseling).....	9-10
2.2 Οι στόχοι και οι αρχές της Συμβουλευτικής.....	10-12
2.3 Ο ρόλος του συμβούλου.....	13-17
3. Η συμβουλευτική στο Νηπιαγωγείο.....	18-19
4. Συμβουλευτική Ψυχολογία.....	20-45
4.1 Πώς συνδέεται η Συμβουλευτική με τη Ψυχολογία.....	20-21
4.2 «Συμβουλευτική Γονέων».....	21-26
4.2.1 Ομαδική Συμβουλευτική.....	26-28
4.2.2 Ομαδική Συμβουλευτική Γονέων.....	28-30
4.3 Σχολές Γονέων.....	30-34
4.3.1 Οικογένεια.....	34-40
4.3.2 Ομάδες Γονέων.....	40-43

4.3.3 Η χρησιμότητα των βιωματικών ασκήσεων.....	43-45
5. Οφέλη Συμβουλευτικής Γονέων.....	46-49

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

6. Μεθοδολογία έρευνας.....	51-58
6.1 Σκοπός έρευνας.....	99-177
6.2 Ερευνητικά ερωτήματα.....	99-100
6.3 Πληθυσμός- Δείγμα έρευνας- Περιορισμοί.....	100-122
6.4 Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων.....	51-132-177
6.5 Δομή αξόνων ερωτηματολογίου.....	132-199
7. Αποτελέσματα.....	53-54
7.1 Προφίλ υποκειμένων.....	53
7.2 Απόψεις υποκειμένων σε σχέση με τη Συμβουλευτική.....	53-54
8. Συμπεράσματα.....	54-55
Βιβλιογραφία.....	56-62
Παράρτημα.....	57-66
Πίνακας.....	60-64-8
Γραφήματα.....	62-80
Ερωτηματολόγιο.....	73-64

34-40

40-43

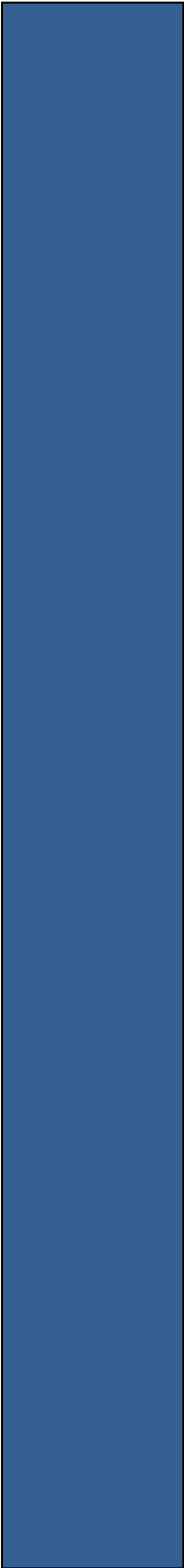
43-9

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη μελέτη της αναγκαιότητας της συμβουλευτικής σε γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας, μέσα από τη διερεύνηση των στάσεων, αντιλήψεων και απόψεων των γονέων για το θεσμό της Συμβουλευτικής. Τα προγράμματα εκπαίδευσης γονέων είναι σύντομες παρεμβάσεις που στοχεύουν στην υποστήριξη και εκπαίδευση των γονέων ώστε να ασκήσουν αποτελεσματικά το γονεϊκό τους ρόλο. Δυστυχώς στην Ελλάδα τα στοιχεία που υπάρχουν σχετικά με την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων αυτών είναι πολύ λίγα. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί η αναγκαιότητα των σχολών γονέων ως προς τη γενικότερη βελτίωση των οικογενειακών σχέσεων των γονέων που τις ακολουθούν.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δίνουν στοιχεία για τη συμβουλευτική διαδικασία, τα οφέλη και τα μειονεκτήματα από την εφαρμογή του θεσμού στο οικογενειακό πλαίσιο.

Λέξεις-Κλειδιά: Συμβουλευτική, σύμβουλος, γονείς, αναγκαιότητα.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΜΕΡΟΣ

1. Εισαγωγή

Οι ανάγκες και οι απαιτήσεις του σύγχρονου τρόπου ζωής έχουν αναδείξει τη σπουδαιότητα της Συμβουλευτικής διαδικασίας σε ατομικό ή/ και ομαδικό επίπεδο. Σε τομείς όπως η εκπαίδευση, ο εργασιακός χώρος, τα σχολικά πλαίσια, τα οικογενειακά συστήματα, τα θέματα ανεργίας, τα θέματα μεταναστών, δημιουργούνται κρίσεις και δυσκολίες που απαιτούν την ανάπτυξη και εφαρμογή της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας. Η ανατροφή των παιδιών στη σύγχρονη κοινωνία φαίνεται να μην είναι εύκολη υπόθεση, αρκετά συχνά και για πολλούς γονείς. Οι ρυθμοί της ζωής, οι πιέσεις του σχολικού περιβάλλοντος, η έλλειψη χρόνου ή ακόμα και τα απρόβλεπτα γεγονότα ζωής μπορούν να προκαλέσουν δυσκολίες και να κάνουν κάθε γονιό να νιώσει αβοήθητος στο δύσκολο ρόλο του.

Η Συμβουλευτική Γονέων είναι η συνεργασία των γονέων με έναν ειδικό, με σκοπό να βοηθήσουν στην αναγνώριση και τη διαχείριση των δυσκολιών του παιδιού τους και κατά συνέπεια η συμπεριφορά του. Τα παιδιά συνήθως δε μπορούν να ξεπεράσουν τα προβλήματα μόνα τους. Σε κάποιες περιπτώσεις, χρειάζεται παράλληλη βοήθεια προς τους γονείς. Σε ηπιότερες περιπτώσεις, είναι πιθανόν να αρκεί η συμβουλευτική γονέων για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Για να αντιμετωπιστούν ικανοποιητικά οι ανάγκες αυτές των παιδιών, θα πρέπει οι γονείς να γνωρίζουν τρόπους καλύτερης προσέγγισης και επικοινωνίας μαζί τους. Αν οι γονείς δημιουργήσουν καλές διαπροσωπικές σχέσεις με τα παιδιά τους, βασισμένες στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, την εκτίμηση και τον αλληλοσεβασμό, θα μπορέσουν να λειτουργήσουν και ως «σύμβουλοι» γι' αυτό.

Η συμβουλευτική μπορεί να φανεί χρήσιμη στους γονείς βοηθώντας τους να αποδεχτούν το παιδί τους και να το στηρίξουν σε μια δύσκολη φάση, δίνοντας έμφαση και σε άλλες πλευρές της προσωπικότητας και της ζωής του. Τα παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα έχουν συχνά χαμηλή αυτοεκτίμηση η οποία επηρεάζει αρνητικά τόσο τις σχέσεις με τους άλλους όσο και τη μαθησιακή τους επίδοση. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι γονείς έχουν τη δυνατότητα να τα βοηθήσουν καθοριστικά ν' αναπτύξουν μια θετικότερη εικόνα

του εαυτού τους. Η φτωχή επένδυση στη σχολική μάθηση, η έλλειψη ικανοποιητικών κοινωνικών σχέσεων, κάποια προβλήματα συμπεριφοράς, σχετίζονται συχνά με αυτό που ονομάζουμε «συναισθηματική ανωριμότητα του παιδιού». Με τους κατάλληλους χειρισμούς, ο πατέρας και η μητέρα μπορούν να ενθαρρύνουν έμπρακτα το παιδί τους να ωριμάσει συναισθηματικά, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει τις απογοητεύσεις, τις ματαιώσεις της καθημερινότητας και να αποκτήσει μεγαλύτερη αυτονομία.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα μελετήσουμε το πρόγραμμα της Συμβουλευτικής Γονέων, το οποίο απευθύνεται σε όλους τους γονείς που ενδιαφέρονται να βοηθήσουν παιδιά τους να είναι ευτυχισμένα και παραγωγικά στη ζωή τους. Οι κύριοι στόχοι της συμβουλευτικής γονέων συνοψίζονται στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων σε θέματα που αφορούν στην κοινωνικοποίηση και ανάπτυξη των παιδιών τους, σε θέματα αντιμετώπισης προβλημάτων συμπεριφοράς και μάθησης, καθώς και προώθησης της εμπλοκής τους σε θέματα εκπαίδευσης, ενισχυτικής προς το έργο των εκπαιδευτικών.

Για τους παραπάνω λόγους, πήραμε την απόφαση να ερευνήσουμε, παράλληλα με τη μελέτη του προγράμματος «Συμβουλευτική Γονέων», και την αναγκαιότητα του προγράμματος αυτού σε γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) στο Δήμο Ηρακλείου.

2. Ο θεσμός της Συμβουλευτικής

2.1. Η έννοια της Συμβουλευτικής (*counseling*)

Προτού περάσουμε στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και στην ανάλυση των χαρακτηριστικών του σημερινού εκπαιδευτικού συστήματος, που καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη της Συμβουλευτικής στα σχολεία, και δη της Πολυπολιτισμικής Συμβουλευτικής, θα παραθέσουμε ορισμένες εννοιολογικές διευκρινίσεις και επισημάνσεις, αναφορικά με την έννοια της Συμβουλευτικής, τις προσεγγίσεις της προσωποκεντρικής και της συστημικής-κονστрукτιβιστικής θεώρησης στη Συμβουλευτική καθώς και με την Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική. Οι έννοιες αυτές αποτελούν το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο στηρίχτηκε η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, η σύνθεση του ερωτηματολογίου καθώς και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της Συμβουλευτικής που ανακλούν τη διαφορετική οπτική γωνία και έμφαση που επιλέγουν να δώσουν στην αναφερόμενη έννοια οι ποικίλες «σχολές» Συμβουλευτικής. Στην εργασία των Κοσμίδου-Hardy & Γαλανουδάκη-Ράπτη (1996), αναφέρονται εξελικτικά αρκετοί ορισμοί για τη Συμβουλευτική. Έτσι, ο Rogers το 1942, ορίζει τη Συμβουλευτική ως τη διαδικασία εκείνη μέσω της οποίας θα βοηθηθεί το άτομο να επιτύχει μια εποικοδομητική αλλαγή, με τη θέλησή του, στην προσωπικότητά του και ο Beck το 1963, ως τη βοήθεια που προσφέρει ένα άτομο στο άλλο, ή μια ομάδα στα μέλη της, στην αναζήτηση του καλύτερου τρόπου δράσης ως προς την επιβίωση του ατόμου και της ομάδας. Ο Block το 1974, αναγνωρίζει ως συμβουλευτική διαδικασία το να βοηθήσεις ένα άτομο να έχει πλήρη επίγνωση του εαυτού του και των τρόπων με τους οποίους ανταποκρίνεται στις επιδράσεις του περιβάλλοντος του και ο Ellis το 1977, το να μάθει ένα άτομο να γίνεται πιο λογικό, να αντιληφθεί το λανθασμένο τρόπο που σκέπτεται και οδηγείται σε αυτοκαταστροφικά συναισθήματα και αναποτελεσματική συμπεριφορά. Οι Krumboltz & Thoresen (1976), βλέπουν τη Συμβουλευτική ως μια διαδικασία παροχής βοήθειας στους ανθρώπους, ώστε να μάθουν πώς να λύνουν ορισμένα διαπροσωπικά συναισθηματικά προβλήματα και προβλήματα αποφάσεων, ενώ ο McLeod (2005), αναφέρει ότι είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι «η Συμβουλευτική δεν είναι απλώς μια διαδικασία ατομικής μάθησης, αλλά και μια κοινωνική δραστηριότητα που έχει κοινωνική σημασία, [...] ένα μέσο πολιτισμικά αποδεκτό που καθιστά δυνατή την προσαρμογή του ατόμου στους κοινωνικούς θεσμούς και συχνά οι άνθρωποι

στρέφονται σε αυτή σε μια μεταβατική φάση της ζωής τους» . Οι Δημητρόπουλος & Μπακατσή (1996), θεωρώντας το θεσμό 'Συμβουλευτική-Προσανατολισμός' ως ένα όλον, τον ορίζουν ως «μια οργανωμένη και συστηματική προσπάθεια της κοινωνίας που έχει ως γενικό σκοπό της να προσφέρει οργανωμένη βοήθεια στο κάθε μέλος της ώστε να εξελιχθεί σωστά, να ενταχθεί επιτυχώς στο κοινωνικό σύνολο και να αξιοποιήσει τον εαυτό του προς όφελος τόσο του ίδιου όσο και του συνόλου». Αυτός ο γενικός σκοπός αναλύεται, σύμφωνα με τους παραπάνω, σε δεκάδες ειδικότερους στόχους που αναφέρονται τόσο στο άτομο όσο και στη σχέση του με το (κοινωνικό, εκπαιδευτικό, επαγγελματικό, διοικητικό κτλ.) περιβάλλον του. Για τους Μπρούζο & Ράπτη (2001), η Συμβουλευτική μπορεί να οριστεί ως η διαδικασία στήριξης των ατόμων να βοηθήσουν τους εαυτούς τους να σκέπτονται και να αντιμετωπίζουν πιο θετικά τις προσωπικές τους δυσκολίες και προβλήματα. Δεν είναι εφικτό να καταγραφούν στο χώρο αυτό όλοι οι ορισμοί αναφορικά με τη Συμβουλευτική.

2.2 Οι στόχοι και οι αρχές της Συμβουλευτικής

Βασικός στόχος της Συμβουλευτικής θεωρείται η εξασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων που θα βοηθήσουν τα άτομα/συμβουλευόμενους, να φτάσουν σε ένα επίπεδο αυτονομίας και μεγαλύτερης αυτογνωσίας, ώστε να πετύχουν μια εκούσια εποικοδομητική αλλαγή της προσωπικότητάς τους. «Η αλλαγή αυτή στο άτομο μπορεί να αφορά τη συμπεριφορά του, τον τρόπο σκέψης του ή μια συνολική αναδόμηση των εσωτερικών νοηματικών και συναισθηματικών σχημάτων του» (Κοσμίδου-Hardy & Γαλανουδάκη-Ράπτη, 1996), με αποτέλεσμα τη μείωση της εσωτερικής σύγκρουσης και τη χρησιμοποίηση όλο και περισσότερης ενέργειας για τη συγκρότηση και καλυτέρευση της ζωής τους. Η Συμβουλευτική υποδηλώνει στήριξη στους ανθρώπους να βοηθήσουν τον εαυτό τους να σκέφτεται πιο θετικά και για τους ίδιους και τις ικανότητές τους, αλλά και για τις αντίξοες συνθήκες των προβλημάτων που καλούνται ν' αντιμετωπίσουν (Μαλικιώση-Λοΐζου, 2001 · Μπρούζος & Ράπτη, 2001). Τα προβλήματα του ατόμου μπορούν να έχουν σχέση με το κοινωνικό του περιβάλλον και ιδιαίτερα με τους 'σημαντικούς άλλους', όπου 'σημαντικοί άλλοι' θεωρούνται οι γονείς, οι φίλοι, οι εκπαιδευτικοί και όσοι είναι δυνατόν να ασκήσουν άμεση επίδραση στο άτομο (Κοσμίδου-Hardy & Γαλανουδάκη-Ράπτη, 1996 · Κρίβας, 2008). Επίσης, βασικός στόχος, κατά την

πορεία της Συμβουλευτικής, είναι να αναπτυχθεί ένα συναισθηματικό κλίμα που θα βοηθήσει το άτομο στην ανάπτυξη του.

Προϋποθέσεις για αυτό είναι να νιώσει το άτομο την ασφάλεια και την ελευθερία να εξερευνήσει τον εαυτό του και να έρθει σε μεγαλύτερη επαφή με τα δικά του συναισθήματα (Κοσμίδου-Hardy & Γαλανουδάκη-Ράπτη, 1996), αλλά και η ικανότητα του συμβούλου να δημιουργεί συναισθηματική επαφή με τους άλλους. Η Συμβουλευτική ορίζεται πολύ συχνά ως μία σχέση, μέσω της οποίας οι σύμβουλοι βοηθούν τους πελάτες τους να γνωρίσουν καλύτερα τον εαυτό τους και να ζήσουν πιο εποικοδομητικά, αναπτύσσοντας την ικανότητα να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα τους μόνοι τους. Ειδικότερα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οι Δημητρόπουλος και Μπακατσή (1996), υποστηρίζουν ότι οι στόχοι της Συμβουλευτικής πρέπει να επικεντρώνονται στη σταδιακή ατομική ανάπτυξη του παιδιού, στην κοινωνική προσαρμογή του, στη διαμόρφωση μιας όσο το δυνατόν πληρέστερης αυτογνωσίας, θετικότερης αυτοαντίληψης και στάσης προς τη ζωή και τον κόσμο, στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων ζωής και στην ωρίμανση. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, η Συμβουλευτική σχετίζεται αναμφίβολα με την Παιδαγωγική, αφού και οι δυο ασχολούνται με το άτομο-μαθητή στην εξέλιξή και αυτοπραγμάτωσή του. «Ιδιαίτερα, όταν πρόκειται για τη Σχολική Συμβουλευτική, τότε οι σκοποί και οι προσεγγίσεις και των δύο θεσμών σχεδόν ευθυγραμμίζονται» (Δημητρόπουλος, 1999) Επιπρόσθετα, η Συμβουλευτική ως μια από τις βασικές διαστάσεις στο έργο του εκπαιδευτικού, οφείλει να παρέχει πληροφορίες και βοήθεια σε συνδυασμό με τις άλλες διαστάσεις, δηλαδή, τη διδασκαλία, την αγωγή και την αξιολόγηση. Μέσα σε κλίμα κατανόησης και ελευθερίας, αναγνωρίζεται ότι ο μαθητής είναι ξεχωριστό άτομο με τη δική του προσωπικότητα, τις δικές του επιθυμίες και ανάγκες. Ο σεβασμός και η αποδοχή του μαθητή τον βοηθούν να δημιουργήσει θετική αυτοεικόνα, η ανάπτυξη της οποίας πρέπει να αποτελεί έναν από τους στόχους της Συμβουλευτικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Μπρούζος, 1998). Οι στόχοι της Συμβουλευτικής μέσα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οφείλουν, επίσης, να είναι εναρμονισμένοι με τις αναπτυξιακές ανάγκες, δυνατότητες και προβλήματα των μαθητών αυτής της περιόδου, τις αρχές και τους ευρύτερους σκοπούς του σχολείου, τις σύγχρονες ιδεολογικές

προσεγγίσεις του θεσμού και τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες (Αγγελόπουλος, Πολυδώρου & Πολυδώρου, 2006). Ένα επιπλέον στοιχείο, σχετικό με τη διαφορετικότητα και την ίση μεταχείριση, που εμφανίζεται τόσο στις κοινωνικές, όσο και στις εκπαιδευτικές συνθήκες, είναι ότι η Συμβουλευτική έχει άμεση σχέση με την έννοια της «Διαφορετικότητας» και της «Ισότητας» και αυτό προκύπτει από τις ίδιες τις αρχές της, βάσει των οποίων λειτουργεί ως επιστήμη (Κοσμίδου-Hardy & Γαλανουδάκη-Ράπτη, 1996).

Στις βασικές αρχές της Συμβουλευτικής τονίζεται κύρια ότι ο κάθε άνθρωπος, χωρίς καμιά διάκριση, είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα με αξία, γίνεται αποδεκτός με σεβασμό, εκτίμηση και κατανόηση, θεωρείται ικανός να κρίνει και να αποφασίζει για την τύχη του, αντιμετωπίζεται με πνεύμα ισοτιμίας, αναγνωρίζεται η ορθότητα της υποκειμενικής του άποψης. Έτσι, αναφορικά με την αποδοχή της διαφορετικότητας, οι ανθρωποκεντρικές αρχές της συμβουλευτικής, για να έχουν αποτελεσματική επίδραση στη νοοτροπία των ανθρώπων και να καλλιεργούν αντιστάσεις ενάντια στις προτροπές για διαχωρισμούς μεταξύ τους, πρέπει να περιλαμβάνουν ως απαραίτητες προϋποθέσεις την αποδοχή, το σεβασμό και τα δικαιώματα του άλλου, με μια λέξη, την αμοιβαιότητα και να βασίζονται στην αρχή της «ίσης μεταχείρισης» (Μυλωνά-Καλαβά, 2001). «Η αποδοχή, ο σεβασμός και η εμπιστοσύνη προς τον άλλον δεν μπορούν να αναπτυχθούν όταν λειτουργούν μονόπλευρα. Η έλλειψη της αμοιβαιότητας ή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των ανθρώπων, τροφοδοτεί το αίσθημα της αδικίας και καχυποψίας, με αποτέλεσμα ακριβώς το αντίθετο από αυτό που επιδιώκεται, δηλαδή τορπιλίζεται κάθε προσπάθεια για τη γεφύρωση διαφορετικών ατόμων ή ομάδων» (Μυλωνά-Καλαβά, 2001). Ο χώρος της εκπαίδευσης μπορεί να προσφέρει το κατάλληλο περιβάλλον για να καλλιεργηθούν οι προϋποθέσεις που δε θα καταργούν ούτε θα περιορίζουν τη διαφορετικότητα μεταξύ των ανθρώπων, αλλά θα τους επιτρέπουν, από την νεαρή τους, ήδη, ηλικία, να σέβονται τις ιδιαιτερότητες και τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους, να συνεργάζονται ομαδικά, αρμονικά και να αναπτύσσουν πνεύμα ισοτιμίας, τη βάση για την ειρηνική συνύπαρξη των λαών.

2.3 Ο ρόλος του συμβούλου

Ο σύμβουλος/συντονιστής μιας ομάδας γονέων είναι σημαντικό να εστιάσει στη δημιουργία μίας φιλικής ατμόσφαιρας, στην οποία οι συμμετέχοντες γονείς νιώθουν άνεση, ασφάλεια και στη συνέχεια σιγουριά. Ο σύμβουλος/συντονιστής παίζει τον πρωταρχικό ρόλο στην ανάπτυξη στενών και φιλικών σχέσεων μεταξύ των μελών, ώστε τα άτομα να νιώθουν εμπιστοσύνη για να εκθέσουν τις εμπειρίες τους και να ανταλλάξουν απόψεις. Η Συμβουλευτική πραγματοποιείται κυρίως από ειδικά καταρτισμένους επαγγελματίες/επιστήμονες διάφορων επιστημονικών χώρων, όπως ψυχολόγους, ψυχιάτρους, εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλευτές, γιατρούς, που κατέχουν τη θέση του συμβούλου, και αποτελεί ένα αμοιβαίο εγχείρημα ανάμεσα στο σύμβουλο και το συμβουλευόμενο, το άτομο που ζητά τη βοήθεια του συμβούλου, βασισμένο στις αρχές της ισοτιμίας και του πραγματικού σεβασμού του ατόμου που βρίσκεται στη θέση του συμβουλευόμενου (Κλεφτάρας, 2009). Με τη Συμβουλευτική, ναι μεν, ασχολούνται άτομα που έχουν αποκλειστικά αυτή την ειδικότητα, είναι όμως δυνατόν να ασχοληθεί και κάποιος, άτυπα και όχι συστηματικά, χωρίς να είναι αυτή η κύρια ειδικότητα του. Τα τελευταία χρόνια άλλωστε εξ αιτίας της αύξησης, ή της συνειδητοποίησης των προβλημάτων των ανθρώπων, παρουσιάστηκε μια κίνηση για ανάπτυξη των δεξιοτήτων Συμβουλευτικής από όλο και περισσότερα άτομα (Κοσμίδου-Hardy & Γαλανουδάκη-Ράπτη, 1996). Για να μπορεί ο σύμβουλος να λειτουργεί αποτελεσματικά και να εφαρμόζει τις προαναφερόμενες αρχές της Συμβουλευτικής, χρειάζεται να έχει συγκεκριμένα προσόντα, τα οποία σηματοδοτούν και την προσωπική του φιλοσοφία (Μυλωνά-Καλαβά, 2001):

- να αγαπάει και να ενδιαφέρεται για το συνάνθρωπο του
- να σέβεται τη διαφορετική γνώμη του άλλου, επομένως και τη διαφορετικότητά του
- να είναι απαλλαγμένος από φανατισμούς, πάθη, έμμονες ιδέες και προκαταλήψεις
- να είναι ευαισθητοποιημένος με τα προβλήματα της ανθρωπότητας
- να είναι ενημερωμένος και προσγειωμένος στη σύγχρονη πραγματικότητα

- όλα τα παραπάνω να εκφράζονται με ειλικρίνεια και γνησιότητα.

Οι Κοσμίδου-Hardy & Γαλανουδάκη-Ράπτη (1996), αναφέρουν ότι η προσωπική ανάπτυξη, η βαθιά θεωρητική ενημέρωση και η ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων εκ μέρους του συμβούλου παίζουν σημαντικό ρόλο στην συμβουλευτική διαδικασία. Τονίζουν ιδιαίτερα την πρακτική άσκηση και επισημαίνουν ότι, εφαρμόζοντας τη Συμβουλευτική, ο κάθε σύμβουλος μαθαίνει και αναπτύσσει τόσο τον ίδιο του τον εαυτό, όσο και τις ανάλογες δεξιότητές του. Η αξιολόγηση του έργου ενός συμβούλου μπορεί να επιτευχθεί με δύο βασικά κριτήρια (Μυλωνά-Καλαβά, 2001): α) τη στάση του αναφορικά με την αξία και τη σημαντικότητα του ανθρώπου και β) το βαθμό ενσυναίσθησης που διαθέτει. Αναλυτικότερα, η στάση του συμβούλου χαρακτηρίζεται θετική, όταν ο σύμβουλος πιστεύει στην αξία και σημαντικότητα του συμβουλευόμενου, σέβεται την αξιοπρέπειά του, αναγνωρίζει την ικανότητά του να σκέφτεται, να κρίνει και να αποφασίζει για τα θέματα που τον απασχολούν, προσανατολίζει και καθοδηγεί τον συμβουλευόμενο να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη και αυτόνομη προσωπικότητα. Αντίθετα, χαρακτηρίζεται αρνητική, όταν επηρεάζεται από προσωπικές πεποιθήσεις και κριτήρια, υποτιμάει την ικανότητα του άλλου να σκέφτεται λογικά, πιστεύει ότι γνωρίζει τα πάντα καλύτερα και οφείλει να υποδεικνύει τις επιλογές που ο άλλος χρειάζεται, νιώθει την επιθυμία να διοικεί, να επηρεάζει και να κατευθύνει τους άλλους και ικανοποιείται όταν εμπνέει το αίσθημα της εξάρτησης και της τυφλής υπακοής προς αυτόν. Το δεύτερο κριτήριο αξιολόγησης ενός συμβούλου είναι ο βαθμός ενσυναίσθησης, που διαθέτει, δηλαδή, «η ικανότητα του συμβούλου να αποδεσμεύεται από τον εαυτό του και τις προσωπικές του αντιλήψεις και να μεταφέρεται στη θέση του συμβουλευόμενου, ώστε να κατανοεί ακριβώς πώς νιώθει, σκέφτεται και αντιλαμβάνεται τον κόσμο γύρω του, ο άλλος, ο διαφορετικός από αυτόν» (Μυλωνά-Καλαβά, 2001). Όταν ο σύμβουλος προσπαθεί να γνωρίσει, να κατανοήσει ακόμα και να «δει με τα μάτια του άλλου» και μέσα από αυτή την οπτική γωνία να τον βοηθήσει, είναι αυτονόητο ότι παραδέχεται και τη διαφορετικότητά του. Στην αγγλική γλώσσα, η διαδικασία αυτή χαρακτηρίζεται με την λέξη «empathy», που στην ελληνική της απόδοση δεν είναι «εμπάθεια», κάτι που δεν ταιριάζει σε αυτή την περίπτωση

μιας και είναι λέξη αρνητικά φορτισμένη, αλλά «ενσυναίσθηση». Επιπλέον, η συμβουλευτική με τους στόχους και τις αρχές που τη διέπουν, όταν είναι ουσιαστικές, γίνονται τρόπος ζωής για το σύμβουλο, ο οποίος με τη στάση και τη φιλοσοφία του διευκολύνει και ευνοεί την προσωπική ανάπτυξη στους άλλους (Nelson-Jones, 2003). Έτσι ο σύμβουλος δεν έχει το ρόλο του «ειδικού», παρά ενός ισότιμου με το συμβουλευόμενο συνεργάτη και συμπεριφέρεται στον κάθε συμβουλευόμενο κατά τον ίδιο τρόπο, ανεξάρτητα του ποιος είναι (ιδιότητα), πώς είναι (σωματική, διανοητική κατάσταση, εξωτερική εμφάνιση, κλπ.), ποια είναι η προέλευση του (Μυλωνά-Καλαβά, 2001). Η συμβουλευτική διαδικασία εκτυλίσσεται μέσα σε κλίμα αποδοχής, άνεσης, εμπιστοσύνης, σεβασμού, εκτίμησης, κατανόησης και ο συμβουλευόμενος δεν νιώθει να απειλείται από απόρριψη, προσβολή, περιφρόνηση, ειρωνεία, χλευασμό ή και οίκτο. Όλα όσα προαναφέρθηκαν, δηλαδή, οι στόχοι και οι βασικές αρχές της Συμβουλευτικής, τα απαιτούμενα προσόντα του συμβούλου, οι διαπροσωπικές σχέσεις συμβούλου-συμβουλευόμενου, δεν αποτελούν αποκλειστικά χαρίσματα των ειδικών συμβούλων και ψυχολόγων. Βεβαίως, οι ειδικοί σύμβουλοι και οι ψυχολόγοι είναι πιο ευαισθητοποιημένοι και μυημένοι σ' αυτές τις συμπεριφορές μέσα από τις σπουδές τους και την εμπειρία τους, όπως, επίσης, σαν επιστήμονες γνωρίζουν μέσα από αυτές τις προσεγγίσεις και με τους κατάλληλους χειρισμούς να βοηθούν τους ανθρώπους να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα τους. Αναφορικά όμως, με τις αρχές που διέπουν μια ιδανική επικοινωνία μεταξύ «συμβούλου-συμβουλευόμενου», αυτές μπορούν να ισχύουν για κάθε σχέση «ανθρώπου με άνθρωπο» (Μυλωνά-Καλαβά, 2001) και να πραγματωθούν και στις περιπτώσεις που τη θέση του συμβούλου κατέχουν άτομα ευαισθητοποιημένα προς την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του ατόμου, όπως οι εκπαιδευτικοί. Συμπερασματικά, αν κάποιος κοιτάξει όλες τις διαφορετικές προσεγγίσεις έναντι της συμβουλευτικής, μπορεί να καταλάβει τα παρακάτω: Πρώτον, η συμβουλευτική αναφέρεται σε μια σχέση, στην οποία ένα άτομο προτίθεται να βοηθήσει ένα άλλο, είτε ατομικά, είτε μέσα σε μία ομάδα, να διερευνήσει ένα πρόβλημα, μια εξελικτική διαδικασία, ή ένα γεγονός που θα συνιστά μετάβαση. Δεύτερον, υπάρχουν κάποιες αναγνωρίσιμες δεξιότητες, που μπορούν να προωθήσουν αυτή τη διαδικασία. Αυτές οι δεξιότητες

περιλαμβάνουν το να είναι κάποιος καλός ακροατής, να συμπάσχει, να παρέχει προκλήσεις και να διευκολύνει τη δράση. Σχετίζονται με την παροχή βοήθειας σε κάποιον, ώστε να καταλάβει τόσο τα δικά του συναισθήματα, σκέψεις και συμπεριφορές, όσο και των άλλων και να είναι σε θέση να δράσει, βάσει αυτής της κατανόησης, με παραγωγικό τρόπο. Τρίτον, υπάρχει μια πεποίθηση ότι η αυτογνωσία είναι χρήσιμη και τα επίπεδα κατάκτησής της είναι μέρος της όλης διαδικασίας και τέταρτον, πρόκειται για μια διαδικασία μάθησης, που συμπεριλαμβάνει τη σκέψη, την συναίσθηση και τη δράση (McLaughlin, 1999).

Πιο συγκεκριμένα ο σύμβουλος/συντονιστής πρέπει να:

- καλωσορίζει τα μέλη της ομάδας σαν ίσους, με το μικρό τους όνομα αν είναι εφικτό
- αντιμετωπίζει όλα τα μέλη ισότιμα χωρίς διακρίσεις
- δέχεται κάθε κουβέντα ως σημαντική που συμβάλει στην ανταλλαγή απόψεων και ιδεών
- εξασφαλίζει τη συμμετοχή όλων στις συζητήσεις παροτρύνοντας τα μέλη να μιλήσουν
- παροτρύνει τα μέλη να συμμετέχουν στις βιωματικές ασκήσεις

Οι σύμβουλοι ψυχολόγοι και σύμβουλοι σταδιοδρομίας όταν δουλεύουν ομαδικά οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχουν τα μέλη μιας ομάδας. Οι ομάδες οι οποίες καλούνταν Ομάδες Ευαισθητοποίησης (T. Groups) επικεντρώνονταν στην «εδώ και τώρα» εμπειρία, στην εμπειρία δηλ. που διαμορφωνόταν στην ομάδα και έδιναν έμφαση στην ανατροφοδότηση από την ομάδα. Επίσης, αντικείμενο μελέτης αποτελούσαν τα συναισθήματα των μελών, οι σκέψεις, η συμπεριφορά τους και η πορεία εξέλιξης της ομάδας (Γιώτσα, 2007). Οι βιωματικές ασκήσεις, συνεπώς, είναι δομημένες και συγκεκριμένες προτάσεις που κάνει ο εκπαιδευτής προς τα μέλη της ομάδας. Είναι δομημένες προτάσεις, γιατί λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και έχουν συγκεκριμένες οδηγίες (Αρχοντάκη, Φιλίππου, 2003). Οι ασκήσεις δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη της ομάδας να έρχονται σε επαφή με τον εαυτό τους και με τους άλλους.

Οι βασικοί ρόλοι που μπορεί να αναλάβει ο σύμβουλος είναι κυρίως τρεις: προληπτικός, θεραπευτικός και εκπαιδευτικός/εξελικτικός. Όσον αφορά στον

προληπτικό ρόλο, ο σύμβουλος μέσα από την εργασία του μπορεί να δρα όχι μόνο παρεμβατικά αλλά και προληπτικά βοηθώντας το άτομο να προλάβει δυσκολίες που μπορεί να εμφανιστούν στο μέλλον. Ο δεύτερος ρόλος του συντονιστή, είναι θεραπευτικός, βοηθάει δηλ. το άτομο να χειριστεί άμεσα τις τυχόν δυσκολίες που αντιμετωπίζει. Ο τρίτος ρόλος του συμβούλου είναι εκπαιδευτικός και εξελικτικός. Βοηθάει, δηλαδή το άτομο μέσα από τις γνώσεις που του δίνει, να αξιοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις δυνατότητές του και να τροποποιήσει εκείνες τις στάσεις του που δεν είναι λειτουργικές στη ζωή του (Μαλικιώση-Λοϊζου, 1999. Whiteley, 1980).

Πιο συγκεκριμένα, ο σύμβουλος στη Συμβουλευτική Γονέων μπορεί να αναλάβει προληπτικό ρόλο, μέσα από τη θεματολογία που επιλέγει και την ανταλλαγή απόψεων των γονέων, προκειμένου να αποκτήσουν οι γονείς γνώσεις για θέματα που πιθανόν θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον. Είναι εξάλλου προφανές, ότι τα μέλη που συμμετέχουν σε μία ομάδα Συμβουλευτικής Γονέων δεν αντιμετωπίζουν όλοι ταυτόχρονα τις ίδιες δυσκολίες. Η δυναμική της ομάδας που αναπτύσσεται και ο διάλογος που καλλιεργείται μεταξύ των μελών εμπλουτίζει τους γονείς με εμπειρίες και γνώσεις που θα τους χρειαστούν στο μέλλον. Όσον αφορά στο θεραπευτικό ρόλο του συμβούλου στη Συμβουλευτική Γονέων, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο σύμβουλος δεν λειτουργεί θεραπευτικά με την έννοια της άσκησης ψυχοθεραπευτικού ρόλου, αλλά πάντα μέσα στο πλαίσιο της συμβουλευτικής παρέμβασης. Πιο συγκεκριμένα, ο θεραπευτικός του ρόλος περιορίζεται στο επίπεδο άμεσης βοήθειας αντιμετώπισης τυχόν δυσκολιών που αφορούν στις οικογενειακές σχέσεις, τις σχέσεις σχολείου-οικογένειας και την ανάπτυξη των παιδιών. Σε περίπτωση που χρειάζεται ψυχοθεραπευτική παρέμβαση ο σύμβουλος μπορεί να παραπέμψει το άτομο σε κάποιο κρατικό φορέα. Ο τρίτος ρόλος του συμβούλου μπορεί να είναι εκπαιδευτικός ή εξελικτικός. Ο σύμβουλος δηλ. στη Συμβουλευτική Γονέων επιδιώκει να i) μεταδώσει στους γονείς επιστημονικές γνώσεις που αφορούν στην εξελικτική ψυχολογία για το αναπτυξιακό στάδιο που διανύουν τα παιδιά τους και ii) να τροποποιήσει τις στάσεις τους και κατ' επέκταση τη συμπεριφορά τους μέσω της συναισθηματικής τους κινητοποίησης.

3. Η Συμβουλευτική στο Νηπιαγωγείο

Η περίοδος της προσχολικής ηλικίας αποτελεί την ιδανική περίοδο για την πρόληψη και θεραπεία των περιπτώσεων όπως επιθετικότητα, οριοθέτηση και πειθαρχία, βρεγμένο κρεβάτι, σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, ερχομός του μωρού και προετοιμασία του πρωτότοκου, παιδικοί φόβοι, αθυροστομία παιδιού, διαχείριση πένθους και διαζυγίου κ.α.

Σύμφωνα με τον C. Rogers οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν το ρόλο του προσώπου που θα βοηθήσει τους μαθητές να προοδεύσουν ψυχολογικά, συναισθηματικά και γλωσσικά. Μια εποικοδομητική ατμόσφαιρα συζήτησης εκπαιδευτικού- μαθητή διακρίνεται σε 4 στοιχεία:

1. Ο/ Η νηπιαγωγός δείχνει ζεστασιά και ανταποδοτικότητα, εκφράζει ειλικρινές ενδιαφέρον και αποδέχεται το μαθητή, ως πρόσωπο.
2. Η συμβουλευτική σχέση χαρακτηρίζεται από αποδοχή και επιτρέπει την έκφραση συναισθημάτων.
3. Ο μαθητής είναι ελεύθερος να εκφράσει τα συναισθήματά του.
4. Η συμβουλευτική σχέση είναι απαλλαγμένη από κάθε είδους πίεση ή εξαναγκασμό.

Για τον Maslow η ελευθερία της έρευνας και της μάθησης, η εντιμότητα, η ειλικρίνεια και η αρμονία στις διαπροσωπικές σχέσεις είναι πολύ σημαντικές αφού η απουσία τους καθιστά αδύνατη την ικανοποίηση των βασικών αναγκών. Πρώτιστο μέλημα του εκπαιδευτικού και συγκεκριμένα της νηπιαγωγού είναι να ικανοποιήσει τις βασικές ανάγκες των μαθητών, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να λειτουργήσουν σε ανώτερα επίπεδα. Οι μαθητές είναι πιο πιθανόν να παρακινηθούν προς την ικανοποίηση των αναγκών τους για εκτίμηση και αυτοπραγμάτωση όταν αισθάνονται ότι οι βιολογικές τους ανάγκες είναι πλήρεις και όταν έχουν την αίσθηση ότι ανήκουν σε μια ομάδα. Η εξέλιξη γίνεται κατανοητή ως το αποτέλεσμα μιας σειράς περιστάσεων οι οποίες προσφέρουν ελεύθερη επιλογή, ανάμεσα στην ελκυστικότητα και στους κινδύνους ασφαλείας και εξέλιξης. Απαραίτητες προϋποθέσεις για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να λειτουργήσει βοηθητικά είναι η ειλικρίνεια και η γνησιότητα του.

Η Συμβουλευτική Γονέων στο Νηπιαγωγείο γίνεται με δυο τρόπους:

1) Με ατομικές συναντήσεις

Οι γονείς σε προκαθορισμένα ατομικά ραντεβού προσέρχονται στο νηπιαγωγείο και συζητούν με τον/ την νηπιαγωγό τους προβληματισμούς τους. Ενημερώνονται για την εξέλιξη του παιδιού, όπως αυτή καταγράφεται από τον εκπαιδευτικό μέσα στο σχολείο και δέχονται προτάσεις για την καλύτερη αντιμετώπιση απλών καθημερινών δυσκολιών στην ανατροφή των παιδιών. Επιπλέον, συζητούνται ειδικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και δίνονται κατευθύνσεις για την αξιοποίηση των ιδιαίτερων κλίσεων και ταλέντων τους.

2) Με ομαδικές συναντήσεις

Ορίζεται το θέμα (πχ «παιδί και Όρια) και η ημερομηνία συνάντησης και οι γονείς συμμετέχουν σε μια ομαδική συζήτηση με συντονιστή τον εκπαιδευτικό του σχολείου. Οι συναντήσεις αυτές είναι σημαντικές καθώς ακούγονται διαφορετικές ιδέες και προβληματισμοί και οι γονείς μέσα από μια εποικοδομητική αλληλεπίδραση βρίσκουν λύσεις σε δικές τους δυσκολίες. Το κλίμα στις ομάδες αυτές, είναι ευχάριστο, κανείς δεν πιέζεται να μιλήσει εάν δε το επιθυμεί, μπορεί όμως να πάρει πολύ χρήσιμες πληροφορίες τόσο από την ειδική ανάλυση ενός θέματος όσο και από το brainstorming (την ελεύθερη έκφραση ιδεών) που προκύπτει από τις βιωματικές ασκήσεις και τη συμμετοχή των μελών της ομάδας. Είναι σημαντικό να συμμετέχουν οι γονείς σε αυτές τις συναντήσεις ώστε να προλαμβάνονται τυχόν δυσκολίες και να τους δίνονται προτάσεις (tips) για την απόλαυση του γονεϊκού τους ρόλο και την ενίσχυση των ικανοτήτων των παιδιών τους.

Η συνεργασία σχολείου- οικογένειας είναι αναπόσπαστο κομμάτι μιας επιτυχημένης σχολικής πορείας και προόδου. Όλοι νομίζω οι εκπαιδευτικοί θεωρούμε απαραίτητη τη δημιουργική συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση του παιδιού τους. Γι' αυτό και επιδιώκουμε συχνές ατομικές συναντήσεις με τους γονείς, για την ενημέρωση σχετικά με την εξέλιξη της μαθησιακής πορείας και της προόδου των παιδιών τους.

4. Συμβουλευτική Ψυχολογία

4.1 Πως συνδέεται η Συμβουλευτική με την Ψυχολογία

Η Συμβουλευτική Ψυχολογία είναι κλάδος της ψυχολογίας και στοχεύει στην προαγωγή ή/ και αποκατάσταση της ψυχικής υγείας των ανθρώπων. Ο Carl Rogers που θεωρείται από πολλούς ως ο «πατέρας» της συμβουλευτικής ορίζει την συμβουλευτική τονίζοντας κυρίως τη συμβουλευτική σχέση: «η επιτυχημένη συμβουλευτική αποτελείται από μια σαφώς οργανωμένη και επιτρεπτική σχέση που επιτρέπει στον πελάτη να αποκτήσει αυτογνωσία σε βαθμό που να μπορεί να κάνει θετικά βήματα προς την κατεύθυνση που του έχει υποδείξει ο νέος του προσανατολισμός. (Rogers,1942)

Σύμφωνα πάντα με το Rogers τα χαρακτηριστικά που κάνουν μια συμβουλευτική σχέση επιτυχημένη είναι η ζεστασιά και η ανταπόκριση από την πλευρά του συμβουλευτικού ψυχολόγου, η δημιουργία ενός κλίματος τέτοιου, μέσα στο οποίο να μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα τα συναισθήματα και η ελευθερία του πελάτη από κάθε είδους πίεσης ή εξαναγκασμού.

Η συμβουλευτική ψυχολογία στοχεύει κυρίως στο να βοηθήσει τον άνθρωπο στο να αποκτήσει την εκτίμηση του εαυτού του, να γίνει υπεύθυνο άτομο στην κοινωνία και να οδεύσει προοδευτικά προς την αυτοπραγμάτωση του. Για να φτάσει σε αυτούς τους στόχους, χρειάζεται να αποκτήσει αυτογνωσία, να γνωρίσει τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του, τα προσόντα και τα ελαττώματα του. Η αυτογνωσία θα αποκτηθεί μόνο μέσα από την ανάλυση της προσωπικότητας του, η οποία θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια του συμβουλευτικού ψυχολόγου και μέσα από τη σχέση που θα αναπτυχθεί μεταξύ τους.

Τα τελευταία χρόνια η έρευνα στο χώρο της συμβουλευτικής ψυχολογίας έχει στρέψει το ενδιαφέρον της κυρίως στη συμβουλευτική διαδικασία και τα αποτελέσματά της, στα διάφορα μοντέλα που βοηθούν την αλλαγή της συμπεριφοράς, τις αλληλεπιδράσεις του ανθρώπου με το περιβάλλον του, στην εκτίμηση των ποικίλων αναγκών του και στο σχεδιασμό υπηρεσιών για παροχή βοήθειας στις διάφορες μειονότητες. Η συμβουλευτική ψυχολογία αναγνωρίζει

και προσαρμόζεται στις αλλαγές των ανθρώπινων αναγκών που γεννά η σύγχρονη κοινωνία.

Όπως σε κάθε επιστήμη, θεωρητική και πρακτική, έτσι και στην επιστήμη της ψυχολογίας υπάρχουν διαφόρων ειδών προσεγγίσεις. Στο σύνολο τους όμως, εκπρόσωποι της ψυχαναλυτικής- κεντρικής θεώρησης, εκφραστές της λογικο-θυμικής θεωρίας, κύριοι εκπρόσωποι της εκλεκτικής προσέγγισης, υποστηρίζουν πως ο συμβουλευτικός ψυχολόγος στοχεύει στα εξής:

- στην παροχή ψυχολογικής υποστήριξης
- στην ενίσχυση και βελτίωση της αυτό-αποτελεσματικότητας του ανθρώπου
- στην απόκτηση και διατήρηση της επίγνωσης του εαυτού του ώστε να ενισχυθεί το αίσθημα της ικανότητας
- στην τροφοδότηση του ανθρώπου με ικανότητες νοητικής και συναισθηματικής κατανόησης
- στην υιοθέτηση υγιών στάσεων και αντιλήψεων για τη ζωή και στην αλλαγή δυσλειτουργικών συμπεριφορών.

4.2 «Συμβουλευτική Γονέων»

Ο γονεϊκός ρόλος θεωρείται ως ένας από τους πιο σημαντικούς ρόλους που το άτομο αναλαμβάνει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του και επιδρά καθοριστικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του παιδιού. Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» στοχεύει να υποστηρίξει τους γονείς στο δύσκολο ρόλο που έχουν αναλάβει, προσφέροντας γνώσεις και ευκαιρίες για προβληματισμό και ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα σχετικά με την οικογένεια, τις σχέσεις γονέων παιδιών και τη συνεργασία οικογένειας-σχολείου. Στο πρόγραμμα αυτό λειτουργούν διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα που εστιάζουν στην επικοινωνία μέσα στην οικογένεια, στη συνεργασία σχολείου- οικογένειας, στην αντιμετώπιση των στερεοτύπων στην κοινωνία μας, στη συμβουλευτική γονέων παιδιών με ειδικές ανάγκες, στον επαγγελματικό προσανατολισμό, στις διαφυλικές σχέσεις, στην Τρίτη ηλικία κ.α. Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» υλοποιείται με τη λειτουργία τμημάτων τα οποία διαρκούν συγκεκριμένες ώρες ανάλογα με τη θεματολογία

που ακολουθείται. Τα τμήματα συμβουλευτικής γονέων έχουν ως στόχο τη συστηματική ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των γονέων και στη συνέχεια τη σταδιακή διαφοροποίηση των στάσεων τους σε θέματα που τους απασχολούν. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, κάθε εθνικής προέλευσης, ηλικίας και μόρφωσης, αλλά και σε μελλοντικούς γονείς. Τα τμήματα αποτελούνται από 23 άτομα, των οποίων η παρακολούθηση είναι χωρίς οικονομική επιβάρυνση. Η συχνότητα των συναντήσεων είναι σε εβδομαδιαία βάση ή σε δεκαπενθήμερη βάση αν ο σύμβουλος/συντονιστής πρέπει να μετακινείται λόγω αποστάσεως (π.χ. νησιά απομακρυσμένα). Με τη συχνή παρουσία τους στην ομάδα, οι γονείς δημιουργούν σχέσεις μεταξύ τους, ενεργητικά ανταλλάσσουν απόψεις, εμπειρίες, προτείνουν και βρίσκουν λύσεις στα θέματα που τους απασχολούν. Σε ατμόσφαιρα που γίνεται βαθμιαία φιλική, κάθε γονέας έχει τη δυνατότητα να παρουσιάσει τις απόψεις του, να ακούσει τις αντίστοιχες θέσεις των άλλων γονέων, τις βιωματικές εμπειρίες του και τελικά τις απόψεις της επιστήμης δια μέσου του συντονιστή-ψυχολόγου. Η διάρκεια των συναντήσεων είναι 2-2,5 ώρες περίπου. Η θεματολογία προσδιορίζεται αφενός από τη φύση του προγράμματος και αφετέρου από τις ανάγκες των ίδιων των γονέων, οι οποίες προσδιορίζονται κατά την πρώτη συνάντηση. Έρχεται στην επιφάνεια, αυθόρμητα, σταδιακά, καθώς με το διάλογο τα μέλη της ομάδας παρουσιάζουν τον προβληματισμό, τις απορίες, τις αντιρρήσεις τους. Η θεματολογία διαφοροποιείται ανάλογα με τις συνθήκες, τα ενδιαφέροντα και τη δυναμική της ομάδας.

Ο γονικός ρόλος εμπεριέχει το στοιχείο της αγάπης, της ευθύνης αλλά και της μονιμότητας του ρόλου. Υπάρχουν στιγμές στη ζωή των γονέων που θα νιώσουν αβοήθητοι, ανήμποροι ακόμα και απελπισμένοι. Στιγμές που τόσο η εξωτερική όσο και η εσωτερική τους πραγματικότητα θα φαντάζει ή μπορεί και να είναι, πολύ δύσκολα διαχειρίσιμη. Σ' αυτήν ακριβώς τη διαχείριση ο ψυχολόγος και η συμβουλευτική διαδικασία είναι που μπορεί να φανούν αρκετά βοηθητικοί και διευκολυντικοί. Αξίζει να σημειωθεί πως η συμβουλευτική σχέση χαρακτηρίζεται από εμπιστευτικότητα και αξιοπιστία

Στις συναντήσεις με τον ψυχολόγο, οι γονείς μπορούν να διαχειριστούν μια σειρά από θέματα που μπορεί να τους προβληματίζουν:

- οι μεταξύ τους σχέσεις, οι σχέσεις των γονέων
- οι πρωτόγνωρα επιβαρυντικές συνθήκες που βιώνουμε τόσο σε επαγγελματικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο
- η απώλεια αγαπημένων προσώπων
- διαφορών ειδών φοβίες
- η οικογένεια στο σύνολο της
- συμπεριφορικές δυσκολίες παιδιών
- συναισθηματικές δυσκολίες παιδιών
- σχολικός εκφοβισμός

Η συμβουλευτική ψυχολογία στοχεύει στο να οδηγήσει τους ανθρώπους σε υψηλότερα επίπεδα αυτογνωσίας και αυτοπραγμάτωσης, γεγονός που θα συμβάλλει καθοριστικά στην κατάκτηση μιας ποιοτικότερης ζωής για τον κάθε άνθρωπο. Ο γονεϊκός ρόλος θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς ρόλους που το άτομο αναλαμβάνει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του και επιδρά καθοριστικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του παιδιού. Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» στοχεύει να υποστηρίξει τους γονείς και δίνει ευκαιρίες για προβληματισμό και ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα σχετικά με την οικογένεια, τις σχέσεις γονέων- παιδιών και τη συνεργασία οικογένειας- σχολείου. Στο πρόγραμμα αυτό λειτουργούν διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα που εστιάζουν στην επικοινωνία μέσα στην οικογένεια, στη συνεργασία σχολείου- οικογένειας, στη συμβουλευτική γονέων παιδιών με ειδικές ανάγκες, στον επαγγελματικό προσανατολισμό, στις διαφυλετικές σχέσεις, στην τρίτη ηλικία κα..

Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» υλοποιείται με τη λειτουργία τμημάτων τα οποία διαρκούν συγκεκριμένες ώρες ανάλογα με τη θεματολογία που ακολουθείται. Τα τμήματα συμβουλευτικής γονέων έχουν ως στόχο τη συστηματική ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των γονέων και στη συνέχεια τη σταδιακή διαφοροποίηση των στάσεων τους σε θέματα που τους απασχολούν. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, κάθε εθνικής

προέλευσης, ηλικίας και μόρφωσης, αλλά και σε μελλοντικούς γονείς. Τα τμήματα αποτελούνται από 23 άτομα, των οποίων η παρακολούθηση είναι χωρίς οικονομική επιβάρυνση. Η συχνότητα των συναντήσεων είναι σε εβδομαδιαία ή σε δεκαπενθήμερη βάση, αν ο σύμβουλος/ συντονιστής πρέπει να μετακινείται λόγω αποστάσεως (πχ. νησιά απομακρυσμένα). Με τη συχνή παρουσία τους στην ομάδα, οι γονείς δημιουργούν σχέσεις μεταξύ τους, ενεργητικά ανταλλάσσουν απόψεις, εμπειρίες, προτείνουν και βρίσκουν λύσεις στα θέματα που τους απασχολούν. Σε ατμόσφαιρα που γίνεται σταδιακά φιλική, κάθε γονέας έχει τη δυνατότητα να παρουσιάσει τις απόψεις του, να ακούσει τις αντίστοιχες θέσεις των άλλων γονέων, τις βιωματικές εμπειρίες του και τελικά τις απόψεις της επιστήμης δια μέσου του συντονιστή- ψυχολόγου. Η διάρκεια των συναντήσεων είναι 2-2,5 ώρες περίπου. Η θεματολογία προσδιορίζεται αφενός από τη φύση του προγράμματος και αφετέρου από τις ανάγκες των ίδιων των γονέων, οι οποίες προσδιορίζονται κατά την πρώτη συνάντηση. Έρχεται στην επιφάνεια, αυθόρμητα, σταδιακά, καθώς με το διάλογο, τα μέλη της ομάδας παρουσιάζουν τον προβληματισμό, τις απορίες, τις αντιρρήσεις τους. Η θεματολογία διαφοροποιείται ανάλογα με τις συνθήκες, τα ενδιαφέροντα και τη δυναμική της ομάδας.

Το έργο έχει ως στόχο να υποστηρίξει τους γονείς στο ρόλο τους, προσφέροντας τους, γνώσεις και ευκαιρίες για προβληματισμό και ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα που τους απασχολούν. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της συστηματικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, οι ειδικοί εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος είναι οι ακόλουθοι (Κόκκος, 2007β) :

Σε επίπεδο γνώσεων

- ✓ η βελτίωση των γνώσεων των γονέων σχετικά με τις ψυχικές, κοινωνικές, πνευματικές και άλλες ανάγκες των παιδιών σε κάθε στάδιο ανάπτυξης τους
- ✓ η βελτίωση των γνώσεων των γονέων στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση δύσκολων συμπεριφορών των παιδιών τους.

Σε επίπεδο ικανοτήτων

- ✓ η απόκτηση και η βελτίωση των ικανοτήτων των γονέων έτσι ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τα παιδιά τους για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του νηπιαγωγείου, δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου.

Σε επίπεδο στάσεων

- ✓ η βελτίωση της επικοινωνίας μέσα στο σπίτι
- ✓ η ουσιαστική επικοινωνία των γονέων με το σχολείο
- ✓ η ενθάρρυνση της συμμετοχής των γονέων στις σχολικές δραστηριότητες και της συνεργασίας τους με τους εκπαιδευτικούς των σχολείων για την αποτελεσματικότερη παροχή βοήθειας στα παιδιά τους

Είναι αυτονόητο πως όταν τα προβλήματα του παιδιού σχετίζονται άμεσα με δύσκολες οικογενειακές καταστάσεις, οι καταστάσεις αυτές θα βρεθούν στο επίκεντρο των συμβουλευτικών συνεδριών. Μέσα από τις συναντήσεις των γονιών με τον ειδικό βρίσκουμε τις αιτίες που μπορεί να προκάλεσαν ανησυχία ή αλλαγές στη συμπεριφορά του, αναγνωρίζουμε τις ανάγκες της οικογένειας και προχωράμε στην επίλυση όσων δημιουργήσαν το πρόβλημα. Παρά την ονομασία της, η συμβουλευτική δεν είναι ένα « μάθημα» ούτε μια σειρά συμβουλών. Όντως, μπορεί ο ψυχοθεραπευτής να δώσει συγκεκριμένες συμβουλές για ορισμένα θέματα, όμως αυτό αποτελεί μέρος μόνο της διαδικασίας. Στις συνεδρίες της συμβουλευτικής, οι γονείς φέρνουν προς συζήτηση τα θέματα που τους απασχολούν σχετικά με το παιδί και γίνεται προσπάθεια να δοθεί ένα νόημα στη συμπεριφορά του. Ο ψυχοθεραπευτής, όντας έξω από την οικογένεια, προσφέρει συχνά μια άλλη ερμηνεία από αυτήν προς την οποία σκέφτονται οι γονείς. Αυτή η νέα «ματιά» μπορεί να ανοίξει εναλλακτικούς δρόμους θεώρησης και αντιμετώπισης του παιδιού από τους γονείς του. Αλλάζοντας στάση οι γονείς, αλλάζει και το παιδί, αφού σε κάθε οικογένεια υπάρχει αλληλεπίδραση των μελών της. Το περιβάλλον της οικογένειας είναι αυτό μέσα στο οποίο αναπτύσσεται, μαθαίνει να επικοινωνεί και να συμπεριφέρεται, αποκτά ικανότητες και εξελίσσει τις δεξιότητες του. Η δομή της οικογένειας και οι ρόλοι που αναλαμβάνει κάθε μέλος της, συμβάλλουν

στη μελλοντική κοινωνικο-συναισθηματική του εξέλιξη, άλλοτε δίνοντας απαραίτητα εφόδια αλλά και κάποιες φορές δημιουργώντας εμπόδια.

Στη Συμβουλευτική Γονέων, οι γονείς έχουν το χώρο και το χρόνο να συζητήσουν τους προβληματισμούς που μπορούν να έχουν σχετικά με το παιδί τους, αναζητούν μαζί με το θεραπευτή λειτουργικούς τρόπους επικοινωνίας για την οικογένεια και ενδυναμώνονται στον ρόλο τους. Μοιράζονται, σε ένα ασφαλές περιβάλλον, τις δικές τους δυσκολίες και επεξεργάζονται και οι ίδιοι τα – συχνά επώδυνα- συναισθήματα τους για τις δυσκολίες του παιδιού τους. Νοηματοδοτούν εκ νέου τη συμπεριφορά του παιδιού τους που τους ανησυχεί, συνδέοντας την με τη λειτουργία και τη δομή του ευρύτερου οικογενειακού πλαισίου και δρομολογούν έτσι, με τη βοήθεια του θεραπευτή, αλλαγές με μονιμότερο χαρακτήρα. Επίσης, δίνονται οδηγίες για συγκεκριμένα θέματα, όταν αυτό κριθεί απαραίτητο. Οι συναντήσεις γίνονται κατά προτίμηση και με τους δυο γονείς και προγραμματίζονται σε τακτική εβδομαδιαία ή δεκαπενθήμερη βάση, ενώ αν παραστεί ανάγκη, προγραμματίζονται έκτακτες συναντήσεις. Προτιμάται ο θεραπευτής του παιδιού να είναι διαφορετικός από αυτόν των γονιών, σε περίπτωση που το παιδί παρακολουθεί και πρόγραμμα ψυχοθεραπείας, έτσι ώστε να διαφυλαχθεί η σχέση εμπιστοσύνης του παιδιού με τον θεραπευτή του.

4.2.1 Ομαδική Συμβουλευτική

Η ομαδική συμβουλευτική αποσκοπεί στην ανίχνευση του εαυτού, της ομάδας ή/ και των περιστάσεων σε μια προσπάθεια τροποποίησης της συμπεριφοράς ή των στάσεων τους. Βασικός σκοπός της, λοιπόν, είναι η παροχή βοήθειας προς τον συμβουλευόμενο ώστε να μπορέσει να τροποποιήσει, ν' αναγνωρίσει, να κατανοήσει και κατ' επέκταση να αλλάξει τους δυσπροσαρμοστικούς τρόπους, να βιώνει εμπειρίες και ν' ανταποκρίνεται στους άλλους, όπως και η αλλαγή στάσης, συμπεριλαμβανομένης της αυξημένης αυτό-κατανόησης, αυτό-αποδοχής και της αλλαγής συμπεριφοράς. Με άλλα λόγια, η ομαδική συμβουλευτική στοχεύει στο να βοηθήσει κάθε μέλος της ομάδας ξεχωριστά να κατανοήσει όσο το δυνατόν περισσότερο τις σχέσεις του με το κάθε ένα από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, εφόσον μια τέτοια

συνειδητοποίηση του παρέχει πληροφορίες για τους τρόπους συσχέτισης του με τους άλλους στην πραγματική του ζωή. Πέρα από τη διαπροσωπική δομή που είναι κοινή σε κάθε ομαδική συμβουλευτική, οι επιμέρους στόχοι θα πρέπει να προσαρμόζονται στους διαφορετικούς πληθυσμούς. Η σπουδαιότητα της συμβουλευτικής έγκειται κυρίως στις ενεργητικές επιδράσεις του κάθε μέλους της ομάδας στο άλλο, σ' αυτό που ονομάζουμε αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών μιας ομάδας ή αλλιώς δυναμική της ομάδας. Από έρευνες έχει βρεθεί πως αυτή η αλληλεπίδραση όταν μάλιστα πραγματοποιείται μέσα σε μια ατμόσφαιρα ενσυναίσθησης, ζεστασιάς, σεβασμού, ρεαλισμού, αυθεντικότητας, ειλικρίνειας, αμεσότητας και κατάλληλης αυτό-αποκάλυψης που διαμορφώνει ο αποτελεσματικός συντονιστής, οδηγεί τις περισσότερες φορές σε επιτυχημένες λύσεις για τα μέλη της ομάδας. Άλλα σημαντικά χαρακτηριστικά της ομαδικής συμβουλευτικής είναι:

α) παρέχει μεγαλύτερο πλούτο ερεθισμάτων και περισσότερες ευκαιρίες για θετικές ή αρνητικές ενισχύσεις,

β) μέσα στην ομάδα υπάρχει ποικιλία αλληλεπιδράσεων και «συναλλαγών» που αποτελούν πρόσφορο υλικό για αυτογνωσία,

γ) η ομάδα παρέχει συνομήλικα πρότυπα που αποτελούν ένα σημαντικό κίνητρο για διαφόρων «παραδειγμάτων» παραπλήσιων με των δικών του καταστάσεων, συμπεριφορών, σκέψεων και συναισθημάτων. Με τη δυνατότητα λοιπόν που δίνει στα μέλη της να παρατηρούν άλλους ανθρώπους που παρουσιάζουν παρόμοιες με αυτούς δυσκολίες, η ομάδα γίνεται πηγή σημαντικών ενισχύσεων των προσπαθειών των μελών της.

δ) η ομάδα προσφέρει ευκαιρίες για κάθαρση και λύτρωση, μέσα από την εξωτερίκευση και το μοίρασμα των εμπειριών, γεγονός που βοηθάει τα άτομα να νιώθουν λιγότερη μοναξιά και τους δημιουργούν διορθωτικές εμπειρίες

ε) παρέχει την ευκαιρία στα μέλη της ομάδας να δείξουν αλληλοκατανόηση και συντροφικότητα, να πάρουν αλλά και να δώσουν βοήθεια στους άλλους

στ) κρατάει όλα τα μέλη σε εγρήγορση και συμμετοχή, ακόμα και όταν δεν έχουν το λόγο

ζ) δίνει έμφαση στο «εδώ και τώρα», που προβάλλεται ως ο αποτελεσματικότερος τρόπος να δουλεύει κανείς πάνω στις σχέσεις του με σημαντικά άτομα στη ζωή του.

η) μέσα στην ομάδα δίνεται η δυνατότητα στο άτομο να αξιολογήσει τη συμπεριφορά των άλλων, τα «λάθη», τις παραλείψεις, τις επιτυχίες και αποτυχίες τους, καθώς και να μοιραστεί τα συναισθήματα, τις εντυπώσεις του και την ενίσχυση που κρίνει ότι λαμβάνει από τους συντονιστές και τα άλλα μέλη της ομάδας στη συνέχιση των προσπαθειών του

θ) μέσα στην ομάδα το άτομο έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει τις σχέσεις, τις αξίες, την αυτό-εικόνα του και τα αισθήματα απόρριψης ή θυμού που μπορεί να βιώνει

ι) η ομάδα αποτελεί ένα μικρόκοσμο της κοινωνίας, ένα δείγμα της πραγματικότητας, μέσα στην οποία δίνεται η δυνατότητα στο άτομο να δει τα πράγματα ρεαλιστικά, να κερδίσει ανατροφοδότηση, κατανόηση, εμπύχωση, να συζητήσει, να μάθει, να μοιραστεί ιδέες, συναισθήματα, ανησυχίες, να πειραματιστεί, να νιώσει ότι ανήκει κάπου.

Το μεγαλύτερο όφελος τελικά της ομαδικής συμβουλευτικής φαίνεται να είναι η προώθηση της ολοκλήρωσης του ατόμου. Για να είναι πραγματικά αποτελεσματική μια ομαδική συμβουλευτική, να μπορεί δηλαδή να ασκεί επίδραση στην αλλαγή της στάσης και της συμπεριφοράς κάθε μέλους της ομάδας ξεχωριστά, σημαντικό ρόλο παίζει η δημιουργία κλίματος αποδοχής, γιατί μόνο τότε θα μπορέσουν τα μέλη της ομάδας να εξερευνήσουν τις αντιδράσεις προς τα υπόλοιπα μέλη και ακόμα παραπέρα, να εξερευνήσουν τι πιστεύουν σχετικά με το πώς οι ενέργειες τους επηρεάζουν τους άλλους.

4.2.2 Ομαδική Συμβουλευτική Γονέων

- Το μέγεθος της ομάδας πρέπει να είναι μικρό. Ιδανικά θα πρέπει να περιλαμβάνει μέχρι 10 άτομα (και το πολύ μέχρι 20 άτομα) έτσι ώστε να μπορούν όλοι να συμμετέχουν ενεργά στη συζήτηση. Ο συντονιστής θα πρέπει να παρακινεί κάθε γονέα να παρουσιάζει το θέμα που τον απασχολεί, να ενημερώνει σχετικά με την πρόοδο που έγινε.

- Η έμφαση στις ομάδες γονέων πρέπει να είναι πάντα σε συνήθη εξελικτικά θέματα που μπορεί να αντιμετωπίζουν και όχι σε παθολογικά. Πρέπει να γίνει σαφές ευθύς εξ αρχής ότι η ομάδα θα ασχοληθεί με συνήθη προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γονείς με τα παιδιά τους. Θα ήταν πολύ χρήσιμο, στο ξεκίνημα της ομάδας να δώσουν οι συντονιστές παραδείγματα θεμάτων τα οποία θα τους απασχολήσουν. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα θέματα που θα τους απασχολήσουν είναι κοινά και συνήθη έτσι ώστε και οι γονείς να νιώσουν πιο άνετα και να μιλήσουν γι' αυτά.
- Συνοχή της ομάδας. Ο συντονιστής πρέπει να φροντίσει να «δέσει» την ομάδα όσο πιο γρήγορα γίνεται. Αυτό επιτυγχάνεται ξεκινώντας τη πρώτη συνάντηση ζητώντας από τον κάθε γονέα να παρουσιαστεί στην υπόλοιπη ομάδα. Μια άλλη καλή πρακτική στην αρχή είναι να ζητήσει από τον κάθε γονέα να μιλήσει για κάποια θετική εμπειρία που είχε ή έχει με το παιδί του. Αυτό βοηθάει όλα τα μέλη της ομάδας να αποκτήσουν επίγνωση της προσωπικής τους κατάστασης αλλά και να αναγνωρίσουν ότι όλοι διαθέτουν κάποιες δυνατότητες να έχουν καλές σχέσεις με τα παιδιά τους. Στη συνέχεια θα πρέπει ο συντονιστής να ζητήσει από τον κάθε γονέα να εκθέσει τον προβληματισμό του σε σχέση με το δικό του παιδί.
- Επίσης, στις αρχές των συναντήσεων των γονέων θα πρέπει ο συντονιστής να μιλήσει για κάποιες θεωρητικές αρχές που διέπουν τις σχέσεις γονέων- παιδιών και τις οποίες βέβαια ασπάζεται και ο ίδιος. Μπορεί, για παράδειγμα, να μιλήσει για την ενθάρρυνση, για τις λογικές συνέπειες, για τα όρια που πρέπει να βάζουν οι γονείς και για όποιο άλλο θέμα θεωρεί σημαντικό για τις αρμονικές σχέσεις γονέων- παιδιών. Μετά τη σύντομη αυτή παρουσίαση θα ήταν καλό θα ακολουθήσει μια συζήτηση η οποία θα συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία των θέσεων των διάφορων μελών της ομάδας στο συγκεκριμένο θέμα. Και αυτή η δραστηριότητα συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία των μελών μεταξύ τους και στη διαπίστωση ότι όλοι μοιράζονται όμοιες ανησυχίες και προβληματισμούς.
- Καθώς η ομάδα θα αρχίσει να διερευνά και να συζητά διάφορα προβλήματα, τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να ενθαρρύνονται να παρέχουν ιδέες το ένα στο άλλο. Ο συντονιστής αποτελεί μια επιπλέον πηγή πληροφόρησης και θα πρέπει, τουλάχιστον στις πρώτες συναντήσεις, να προτείνει πιθανούς τρόπους επίλυσης

προβλημάτων. Αυτό, όμως θα πρέπει, να γίνει με μεγάλη προσοχή και φειδώ έτσι ώστε να μην πάρει ο συντονιστής το ρόλο της αυθεντίας, οπότε και δε θα πετύχει τη συνοχή της ομάδας. Ο ρόλος του συντονιστή πρέπει να είναι ένας ρόλος διευκολυντή και να διδάσκει στα μέλη της ομάδας πώς να ακούν το ένα το άλλο, πώς να κατανοούν τα συναισθήματα των άλλων, να βοηθούν στις διευκρινήσεις και να προσφέρουν πιθανές λύσεις.

- Πρέπει να επιδιώκεται η μεγίστη δυνατή συμμετοχή. Σε κάθε συνάντηση θα πρέπει ο συντονιστής να εμπλέκει όλα τα μέλη σε συζήτηση, καλώντας τα να συζητήσουν κάτι που τα απασχολεί σε σχέση με την οικογένεια τους. Ο συντονιστής προγραμματίζει τον χρόνο κατάλληλα έτσι ώστε να μην μονοπωλεί το χρόνο ένα άτομο αλλά ο χρόνος να μοιράζεται εξίσου σε όλα τα μέλη.
- Στο τέλος κάθε συνάντησης καλούνται τα μέλη να συνοψίσουν τι έγινε και τι έμαθαν στη συγκεκριμένη συνάντηση. Αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί δίνει την ευκαιρία στα μέλη να σκεφτούν και να μιλήσουν για την εμπειρία τους. Η δραστηριότητα αυτή δίνει την ευκαιρία να διορθωθούν όλες οι εσφαλμένες εντυπώσεις οι οποίες μπορεί να δημιουργήθηκαν.

4.3 Σχολές Γονέων

Ο όρος «σχολή» προέρχεται από τη ξένη ορολογία «ecole» ή «school». Βέβαια χρησιμοποιούνται κι άλλες ονομασίες, όπως «ομάδα γονέων», «εκπαίδευση γονέων», «επιμόρφωση γονέων», «ευαισθητοποίηση γονέων» ή γενικότερα «προγράμματα για γονείς», με όλους τους τίτλους να απηχούν το ίδιο περιεχόμενο και φιλοσοφία. Συχνά επίσης χρησιμοποιείται και ο ευρύτερος τίτλος «εκπαίδευση οικογένειας» ώστε να απευθύνεται σε μεγαλύτερο εύρος πληθυσμού και να περιλαμβάνει νέους, έφηβους, ζευγάρια, γιαγιάδες, παππούδες και άλλες ομάδες. Στη σχολή γονέων διενεργείται στην ουσία ομαδική συμβουλευτική γονέων με στόχο κυρίως την πρόληψη, την ενημέρωση των γονέων και την προετοιμασία τους για δια βίου ανάπτυξη και αυτογνωσία (Μπεχράκη, 2002).

Οι σχολές γονέων είχαν ανθίσει στο εξωτερικό αρκετά χρόνια πριν αποκτήσουν μορφή στην Ελλάδα. Αυτό το μαρτυράει και η ύπαρξη της διεθνούς Ομοσπονδίας στην για την Εκπαίδευση Γονέων, η International Federation of

Parents' Education (I.F.P.E.). Η διεθνής Ομοσπονδία ιδρύθηκε το 1964 στη Γαλλία με σκοπό να ενώσει σωματεία, οργανισμούς και κάθε ενδιαφερόμενο από διάφορες χώρες σε όλο τον κόσμο, προσφέροντας ένα χώρο για ανταλλαγή απόψεων, γνώσεων και πληροφοριών σε όλους όσους προσπαθούσαν να βοηθήσουν τους γονείς να εκπληρώσουν το ρόλο τους.

Οι Σχολές Γονέων ξεκίνησαν στην Ελλάδα το 1962 με πρωτοβουλία της ψυχολόγου Μαρίας Χουρδάκη. Το 1964 δημιουργείται η «Διεθνής Ομοσπονδία για την Εκπαίδευση των Γονέων» (F.I.E.P.) στα ιδρυτικά στελέχη της οποίας ήταν και η Μαρία Χουρδάκη. Το μακροχρόνιο έργο και οι ακαταπρόκλητες προσπάθειές της για τη διάδοση και την εδραίωση του θεσμού οδήγησαν σε πολλά βραβεία και τιμητικές διακρίσεις, όπως η βράβευση από τη Διεθνή Ομοσπονδία για την Εκπαίδευση των Γονέων (1986), από την Ακαδημία Αθηνών (1997), από τους φίλους του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (1999), από τον Σύλλογο Ελλήνων Ψυχολόγων (2002). Το 1999 διοργανώθηκε προς τιμήν της και ως αναγνώριση του συνόλου της προσφοράς της στην επιστήμη της ψυχολογίας πανελλήνιο συνέδριο με τη συνεργασία όλων των πανεπιστημίων της χώρας. Από το 1962 έχουν δημιουργηθεί πολυάριθμες ομάδες Σχολών Γονέων σε συνεργασία με διάφορους φορείς και πλαίσια, με δήμους, με συλλόγους γονέων ή με άλλους συλλόγους, με δημόσια και ιδιωτικά σχολεία όλων των βαθμίδων.

Οι σχολές γονέων αποτελούν ένα σχετικά νέο θεσμό, που σκοπεύει στην υποστήριξη γονέων και οικογένειας των μαθητών των τριών πρώτων βαθμίδων εκπαίδευσης (Δημοτικό- Γυμνάσιο- Λύκειο). Η κάλυψη που προσφέρουν είναι πανελλαδική και η «φοίτηση» δωρεάν. Κύριο στόχο αποτελεί η ενημέρωση και η μάθηση μέσα από την εμπειρία.

Στις σχολές γονέων ο κάθε γονιός μπορεί να ενημερωθεί πάνω σε θέματα που αφορούν:

- την αναπτυξιακή πορεία και διαπαιδαγώγηση των παιδιών
- τη δομή και τη λειτουργία της οικογένειας
- τους συναισθηματικούς δεσμούς των μελών της

Αλλά κυρίως θα έχει την ευκαιρία να συζητήσει με ειδικούς και έμπειρους επιστήμονες του χώρου της ψυχικής υγείας

- να διατυπώσει τις δικές του απόψεις

- να εκθέσει τις δικές του εμπειρίες
- να ανταλλάξει με άλλους γονείς τις εμπειρίες και τους προβληματισμούς του
- να δεχθεί ψυχολογική υποστήριξη για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει με τα παιδιά του
- να ενημερωθεί για τα επίκαιρα ψυχοκοινωνικά θέματα

Σε κάθε δήμο της χώρας λειτουργούν διάφορες ομάδες «Σχολές γονέων» με διαφορετική θεματολογία. Οι γονείς συμμετέχουν σε ομάδες ανάλογα με την ηλικία των παιδιών τους:

- προσχολική ηλικία (0-6 ετών)
- σχολική ηλικία (6-12 ετών)
- εφηβεία (12ετών και άνω)
- μονογονεϊκές οικογένειες

Τα θέματα που συζητούνται σε μια σχολή γονέων προκύπτουν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των γονέων και το αναπτυξιακό στάδια των παιδιών. Οι Σχολές Γονέων ξεκίνησαν για να υποστηρίξουν τους γονείς στον δύσκολο ρόλο τους. Ο ρόλος του γονιού είναι μοναδικός, ίσως ο πιο σημαντικός ρόλος που αναλαμβάνει κάποιος. Οι μελέτες της ψυχολογίας εδώ και πολλά χρόνια έχουν οδηγήσει στη διαπίστωση ότι η προσωπικότητα του παιδιού διαμορφώνεται κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Παλαιότερα υποστηριζόταν ότι τα πρώτα πέντε χρόνια της ζωής του παιδιού είναι τα πιο κρίσιμα. Σήμερα θεωρούμε ότι οι βάσεις διαμορφώνονται τα τρία πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού, δηλαδή τα χρόνια που το παιδί συνήθως μεγαλώνει στο σπίτι, με τους γονείς του ως μόνους υπεύθυνους για την ανατροφή και τη διαπαιδαγώγησή του.

Οι Σχολές Γονέων δεν είναι διαλέξεις. Ο συντονιστής (ψυχολόγος) παρουσιάζει τα επιστημονικά δεδομένα ενός θέματος για μερικά λεπτά και στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση. Τα θέματα που συζητούνται έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη του παιδιού, τη διαπαιδαγώγησή του, τις σχέσεις μας ως γονείς μαζί του, τις σχέσεις της οικογένειας κ.α.

Ποιοι είναι οι στόχοι τους:

Οι Σχολές Γονέων έχουν δύο στόχους:

1. Την ενημέρωση των γονιών σχετικά με τα επιστημονικά δεδομένα και εξελίξεις που αφορούν τα παιδιά και
2. Την ανάπτυξη τόσο των ιδίων όσο και των παιδιών τους.

Πως λειτουργούν:

Οι Σχολές Γονέων πραγματοποιούνται, σε ομάδες οχτώ μέχρι δώδεκα ατόμων, μία φορά κάθε δύο βδομάδες και διαρκούν περίπου μιάμιση ώρα. Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους η ομάδα θα συναντηθεί δώδεκα φορές. Οι Σχολές Γονέων δεν είναι διαλέξεις. Ο συντονιστής (ψυχολόγος) παρουσιάζει τα επιστημονικά δεδομένα ενός θέματος για μερικά λεπτά και στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση. Τα θέματα που συζητούνται έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη του παιδιού, τη διαπαιδαγώγηση του, τις σχέσεις μας ως γονείς μαζί του, τις σχέσεις της οικογένειας κ.α.

Στις πρώτες συναντήσεις παρουσιάζεται μια ενδεικτική θεματολογία . Στη συνέχεια όμως τα θέματα που συζητούνται κάθε φορά επιλέγονται από τα μέλη της ομάδας και είναι θέματα που απασχολούν τους ίδιους τους γονείς που συμμετάσχουν, που τους προβληματίζουν ή που έχουν απορίες γι αυτά.

Ενδεικτική Θεματολογία:

- ο Η δομή και η λειτουργία της Οικογένειας
- ο Ο ρόλος των γονέων στην ανάπτυξη του παιδιού
- ο Η ανάπτυξη του παιδιού
- ο Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γονείς
- ο Πειθαρχία και οριοθέτηση
- ο Δεξιότητες επικοινωνίας
- ο Η κοινωνικοποίηση του παιδιού
- ο Σεξουαλική αγωγή
- ο Το παιδί και το σχολείο (ποιος ο ρόλος του γονέα;)
- ο Άγχος Εξετάσεων
- ο Η σχολική επίδοση
- ο Ουσίες: Χρήση και Κατάχρηση

- ο Διαδίκτυο & MME
- ο Ελεύθερος χρόνος

Οι Σχολές Γονέων μπορούν να λειτουργήσουν και κατόπιν συνεννόησης με ομάδες οργανωμένων γονέων όπως για παράδειγμα συνδέσμους γονέων κτλ.

4.3.1 Οικογένεια

Η οικογένεια, ως το πιο σημαντικό πλαίσιο παροχής ασφάλειας και σταθερότητας στο παιδί, χρειάζεται υποστήριξη και καθοδήγηση, ώστε να είναι σε θέση να εφοδιάσει το παιδί με τα κατάλληλα εφόδια για ψυχική υγεία και να το βοηθήσει να αναπτυχθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Σύμφωνα με την UNESCO, οι γονείς είναι παιδαγωγοί αναντικατάστατοι, οι βασικοί υπεύθυνοι για την ανατροφή του παιδιού τους. Μα την ίδια ώρα είναι απροετοίμαστοι για τον πολύ υπεύθυνο ρόλο τους και μάλιστα στη σημερινή εποχή που αφενός βάλλονται από υπερ-πληροφόρηση και παραπληροφόρηση, αφετέρου ο θεσμός της οικογένειας αλλάζει και μετασχηματίζεται με γοργούς ρυθμούς. Ο Γάλλος ψυχίατρος André Berge στο γνωστό βιβλίο του *Το επάγγελμα των γονέων* υποστηρίζει ότι ενώ ο σύγχρονος άνθρωπος θεωρεί υποχρέωσή του να προετοιμάζεται για όλα τα επαγγέλματα, δεν προετοιμάζεται για τα δύο σπουδαιότερα, αυτά του γονέα και του πολιτικού, τα οποία ο καθένας αισθάνεται έτοιμος να τα ασκήσει οποτεδήποτε, χωρίς κανενός είδους γνώση και προπαρασκευή.

Είναι όμως στ' αλήθεια επάγγελμα ο ρόλος του γονιού; Και τι είναι η Σχολή Γονέων;

Σύμφωνα με τη «Διεθνή Ομοσπονδία για την Εκπαίδευση των Γονέων» (Fédération Internationale pour l' Education des Parents–F.I.E.P.), στη Σχολές Γονέων κάποιος μαθαίνει το «επάγγελμα» του γονέα, διότι –όπως υποστηρίζει– το να είσαι γονέας στην εποχή μας δεν μπορεί να είναι αυτοσχεδιασμός.

Οι ανθρωπιστικές επιστήμες έχουν αναπτυχθεί πολύ και οι μελέτες που έχουν διεξαχθεί στην αναπτυξιακή και στην κοινωνική ψυχολογία μας

τροφοδοτούν συνεχώς με νέα δεδομένα που ο σύγχρονος γονιός χρειάζεται να γνωρίζει.

ΣΚΟΠΟΣ των Σχολών Γονέων είναι: α) η στήριξη του θεσμού της οικογένειας, αναντικατάστατου πλαισίου σταθερότητας και ασφάλειας και β) η προστασία της ψυχικής υγείας ανήλικων και ενήλικων ατόμων μέσα στο σύστημα της οικογένειας.

Οι Σχολές Γονέων στοχεύουν κυρίως στην ΠΡΟΛΗΨΗ. Η δράση των Σχολών Γονέων κινείται σε δύο άξονες: την ενημέρωση και τη διαμόρφωση-διαφοροποίηση, η μία στενά συνδεδεμένη με την άλλη. Το έργο των Σχολών Γονέων δεν μπορεί να συγκριθεί με κανενός είδους διαλέξεις, βιβλία, άρθρα ή πληροφόρηση μέσω του διαδικτύου. Τα όποια μέσα μετάδοσης πληροφοριών για τους γονείς μπορούν να είναι εξαιρετικά χρήσιμα και διαφωτιστικά.

Ωστόσο, οι Σχολές Γονέων δεν παρέχουν στους γονείς μόνο πληροφορίες και στοιχειώδεις γνώσεις, αλλά τις αναγκαίες για τους γονείς γνώσεις που θα τους βοηθήσουν να τις εφαρμόσουν και να τις αξιοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Επιπλέον, δίνουν τη δυνατότητα της εμπειρίας της συμμετοχής σε ομάδα, η οποία δεν παρέχει μόνο πλούσιες ιδέες και γνώσεις, αλλά μέσα από την αλληλεπίδραση των μελών οι γονείς ανατροφοδοτούνται δημιουργικά και μαθαίνουν να επικοινωνούν ουσιαστικά, εξελίσσονται και διαφοροποιούνται. Με αυτό τον τρόπο οι γονείς ενδυναμώνονται και αποκομίζουν ευχαρίστηση και χαρά από την άσκηση του ρόλου τους.

Ο τρόπος εργασίας και συνεργασίας με τους γονείς στις Σχολές Γονέων απασχόλησε από τα πρώτα της βήματα τη «Διεθνή Ομοσπονδία για την Εκπαίδευση των Γονέων» σε πολλαπλές συνεδρίες και σε διεθνή συνέδρια. Σήμερα θεωρούμε ότι το πιο πρόσφορο σχήμα είναι αυτό της εργασίας με ομάδες (groupwork) των 8-12 ατόμων. Σε ατμόσφαιρα, που γίνεται σιγά σιγά φιλική, κάθε γονέας έχει τη δυνατότητα να παρουσιάσει τις απόψεις του, ν' ακούσει τις αντίστοιχες θέσεις των άλλων γονέων, να εκθέσει τις εμπειρίες του και να ακούσει τις απόψεις της επιστήμης διά μέσου του ειδικού συντονιστή. Εκτός από τις γνώσεις και τις πληροφορίες που αποκομίζουν, οι γονείς βιώνουν την εμπειρία της συμμετοχής τους σε ομάδα.

Οι ομάδες Σχολών Γονέων διαμορφώνονται συνήθως ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο των παιδιών των γονέων που συμμετέχουν. Αυτές είναι:

- Ομάδα Σχολής Γονέων με παιδιά βρεφικής, νηπιακής και προσχολικής ηλικίας (0-6 χρόνων).
- Ομάδα Σχολής Γονέων με παιδιά σχολικής ηλικίας (6-12 χρόνων).
- Ομάδα Σχολής Γονέων με εφήβους (12-18 χρόνων).
- Ομάδα Σχολής Υποψήφιων-Μελλοντικών Γονέων.

Η θεματολογία, ως προς τον γνωστικό τομέα έρχεται στην επιφάνεια αυθόρμητα, σταδιακά, καθώς με τον διάλογο τα μέλη της ομάδας παρουσιάζουν τον προβληματισμό, τις απορίες, τις αντιρρήσεις τους. Αποτελούν ευκαιρία για τον υπεύθυνο της ομάδας να παρουσιάσει τα πορίσματα της επιστήμης της ψυχολογίας, δηλαδή απόψεις απαραίτητες και γνώσεις αναγκαίες για το μέλλον στις μακροχρόνιες διαδικασίες σχέσεων της οικογενειακής ομάδας.

Είναι ένα μικρό κοινωνικό σύστημα, δυναμικό, που αλλάζει με πολλούς τρόπους μέσα στο χρόνο. Το σύστημα αυτό δεν αποτελείται μόνο από τα μεμονωμένα πρόσωπα που περιλαμβάνει, αλλά μεταξύ των μελών υπάρχει συνεχής αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση. Κάθε αλλαγή που συμβαίνει σε ένα μέλος της οικογένειας επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα και τα υπόλοιπα μέλη αντίστοιχα (Γεώργας, Μπεζεβέγκης, Γιώτσα, 2006). Το οικογενειακό σύστημα, όπως και κάθε οργανισμός, λειτουργεί με τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα μέλη. Μέσα στο πέρασμα των ετών οι ρόλοι των μελών αλλάζουν, όπως μεταβάλλονται και τα οικογενειακά σχήματα ανάλογα το εξελικτικό στάδιο που διανύει η οικογένεια (Κατάκη, 1984). Για να μπορέσουν οι γονείς να ανταποκριθούν καλύτερα στο γονεϊκό τους ρόλο και στις απαιτήσεις της καθημερινότητάς τους δημιουργήθηκε από τη Γ.Γ.Δ.Β.Μ. και το Ι.Δ.ΕΚ.Ε. του Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων». Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» απευθύνεται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, κάθε εθνικής προέλευσης, ηλικίας και μόρφωσης, καθώς και σε μελλοντικούς γονείς. Οι γονείς που συμμετέχουν στο πρόγραμμα δεν έρχονται για να αντιμετωπίσουν δυσκολίες που χρήζουν ειδικής αντιμετώπισης αλλά γονείς που επιθυμούν να «μάθουν» για να ανταποκρίνονται καλύτερα στο ρόλο τους.

Η οικογένεια αποτελεί το πρώτο και πιο σημαντικό πλαίσιο που επηρεάζει την ανάπτυξη της προσωπικότητας και τη συμπεριφορά του ατόμου. Μία από τις βασικές λειτουργίες της οικογένειας είναι, να κοινωνικοποιήσει το παιδί, να το μάθει δηλαδή να κοινωνεί, να μοιράζεται με τους ανθρώπους γύρω του συναισθήματα, σκέψεις, εμπειρίες και γνώσεις.

Η προσωπικότητα, η ψυχική υγεία, ο τρόπος συμπεριφοράς του ενήλικου ατόμου διαμορφώνονται στα βασικά τους στοιχεία στα πρώτα χρόνια της ζωής. Οι επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος είναι καθοριστικές για την εξέλιξη του παιδιού. Αναμφισβήτητος είναι ο ρόλος των γονέων στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Οι γονείς είναι τα πρώτα πρόσωπα που επιδρούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, της ταυτότητας και της αυτονομίας του ατόμου, για να ενταχθεί ως αυτόνομο άτομο στην κοινωνία (Maccoby, 1995). Σε κάθε στάδιο ανάπτυξης του παιδιού, επειδή οι ανάγκες διαφοροποιούνται, ο γονεϊκός ρόλος και η συμπεριφορά των γονέων μεταβάλλονται, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η διαμόρφωση του οικογενειακού πλαισίου. Ο Erikson (1950), αναφέρθηκε αναλυτικά στα στάδια εξέλιξης του ατόμου και του οικογενειακού συστήματος τονίζοντας ότι το παιδί και η οικογένεια εξελίσσονται παράλληλα. Αυτό δε σημαίνει όμως, ότι σε όλες τις κοινωνίες η οικογένεια και το παιδί διανύουν τα ίδια στάδια. Οι ανάγκες διαφοροποιούνται ανάλογα το πολιτιστικό πλαίσιο. Η οικογένεια είναι ένα μικρό κοινωνικό σύστημα, δυναμικό, που αλλάζει με πολλούς τρόπους μέσα στο χρόνο. Το να είσαι γονιός, σήμερα, με τις τόσες πολλές κοινωνικοοικονομικές απαιτήσεις της ζωής και τους ταυτόχρονα διαφορετικούς συνδυαζόμενους ρόλους δεν είναι εύκολο. Εκτός από ένστικτο και αγάπη, χρειάζονται ενημέρωση και στήριξη (Χουρδάκη, 2000). Οι αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, που συμπεριλαμβάνουν αλλαγές στη δομή, τον τρόπο λειτουργίας και την κατανομή των ρόλων μέσα στην οικογένεια, μας υποχρεώνουν σε πολλαπλές και πολλές φορές όχι ανώδυνες προσαρμογές. Οι γονείς μέσα στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται αναλαμβάνουν πολύπλοκους ρόλους που τους φέρνουν συχνά αντιμέτωπους με ποικίλα διλήμματα σχετικά με την ανατροφή και τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Ο Τσιάντης (1987) αναφέρει ότι το να είναι σήμερα κάποιος γονέας είναι μια

πολύπλοκη και απαιτητική διαδικασία και δεν αρκεί μόνο το γεγονός ότι και ο ίδιος ήταν κάποτε παιδί, ειδικά μάλιστα όταν ο τρόπος με τον οποίο έζησε κάποια πράγματα ο ίδιος ως παιδί μπορεί να μην ήταν ικανοποιητικός ή να ήταν ακόμη και τραυματικός. Δεν αρκεί, λοιπόν, το γεγονός ότι οι ίδιοι οι γονείς υπήρξαν κάποτε παιδιά για να λειτουργούν σήμερα ικανοποιητικά στο γονεϊκό τους ρόλο.

Έρευνες που έχουν διεξαχθεί στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από το 1999 μέχρι σήμερα μελέτησαν τη μεταβολή των οικογενειακών αξιών στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σε όλη την Ελλάδα άνθρωποι διαφόρων ηλικιών απορρίπτουν μόνο μία μεταβλητή των οικογενειακών αξιών που αφορά στην ενότητα Ιεραρχικοί ρόλοι του πατέρα και της μητέρας. Πιο συγκεκριμένα, οι έφηβοι και οι φοιτητές, ιδιαίτερα μάλιστα οι γυναίκες, απορρίπτουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις συνδεδεμένες με τον πατριαρχικό ρόλο και τη δύναμη του πατέρα αξίες. Επίσης, οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων διαφωνούν περισσότερο με τις αξίες αυτές, σε σύγκριση με τους κατοίκους μικρών πόλεων στην ελληνική επαρχία. Αποτελέσματα της αλλαγής αυτών των αξιών είναι, για παράδειγμα, η διατύπωση πολλών παραπόνων από τους ενήλικες για την ανυπακοή των εφήβων, την έλλειψη σεβασμού κ.λπ. (Γεώργας, 2006). Άλλες όμως οικογενειακές αξίες που έχουν γίνει αποδεκτές από τους εφήβους και τους φοιτητές, είναι εκείνες που αφορούν στις θετικές οικογενειακές σχέσεις και φιλότιμο (π.χ. «οι γονείς δεν πρέπει να μαλώνουν μπροστά στα παιδιά τους», «πρέπει να είμαστε φιλότιμοι», «τα προβλήματα της οικογένειας λύνονται μέσα στην οικογένεια») και τις υποχρεώσεις των παιδιών προς την οικογένεια και τους συγγενείς (π.χ. «οι γονείς έχουν την υποχρέωση να φροντίζουν τα παιδιά τους», «τα παιδιά έχουν την υποχρέωση να φροντίσουν τους γονείς όταν γεράσουν», «τα παιδιά πρέπει να δουλεύουν για να βοηθούν την οικογένεια», «τα μέλη της οικογένειας πρέπει να διατηρούν καλές σχέσεις με τους συγγενείς»). Καταλήγοντας είναι εμφανές ότι οι έφηβοι και οι φοιτητές δεν απορρίπτουν συλλήβδην όλες τις παραδοσιακές οικογενειακές αξίες αλλά μόνον αυτές που έχουν σχέση με την αυστηρή ιεράρχηση των ρόλων του πατέρα και της μητέρας, με τον απόλυτο έλεγχο των οικονομικών του σπιτιού από τον πατέρα, τον αυταρχικό ρόλο του πατέρα και την υποδεέστερη θέση της μητέρας

στην οικογένεια. Αξίες που αφορούν στην αλληλοβοήθεια και τις υποχρεώσεις μεταξύ των μελών είναι αποδεκτές από τους νέους σήμερα, εύρημα που καταδεικνύει τη συναισθηματική συνοχή μεταξύ των μελών της. Συνοψίζοντας, μπορούμε να αναφέρουμε ότι όσον αφορά στη δομή και σε κάποιες διαστάσεις της λειτουργίας της ελληνικής οικογένειας έχουμε μια μεταφορά του παραδοσιακού σχήματος της εκτεταμένης οικογένειας από τις μικρές επαρχιακές πόλεις και χωριά στα μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε να μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το νέο αυτό σχήμα που εμφανίζεται στα αστικά κέντρα σήμερα εκτεταμένη αστική οικογένεια (Γεώργας, 2006). Τέλος, σημαντικές οικογενειακές αξίες, όπως είναι οι σχέσεις των μελών στην οικογένεια και οι υποχρεώσεις των παιδιών προς την οικογένεια και τους συγγενείς, εξακολουθούν να ισχύουν στις μέρες μας ακόμα και στους νέους. Η προσωπική επαφή, η τηλεφωνική επικοινωνία και η τοπική εγγύτητα χαρακτηρίζουν τις σχέσεις των μελών όχι μόνο στην πυρηνική αλλά και στην εκτεταμένη οικογένεια καταρρίπτοντας τους πιθανούς μύθους για κρίση του οικογενειακού θεσμού. Ο σύμβουλος/συντονιστής μιας ομάδας γονέων πρέπει να έχει υπόψη του όλα τα οικογενειακά σχήματα που συναντάμε στην Ελλάδα σήμερα, προκειμένου να είναι σε θέση να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες και γνώσεις στους γονείς, να τους κινητοποιήσει συναισθηματικά και να αποφύγει τυχόν προκαταλήψεις και στερεότυπα στο έργο του. Πάρα πολύ συχνά συναντάμε το φαινόμενο ο σύμβουλος/συντονιστής να κάνει υποθέσεις για ένα μέλος οι οποίες στηρίζονται σε στερεοτυπικές αντιλήψεις, όπως για π.χ. ότι όλοι οι γονείς ανήκουν σε πυρηνικές οικογένειες, ότι τα παιδιά των διπυρηνικών οικογενειών αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες από άλλα παιδιά κ.ο.κ.. Επίσης, η ενημέρωση για τα σχήματα οικογένειας βοηθάει το Σύμβουλο να μπορεί να διερευνήσει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών και να πάρει πληροφορίες για τα «σημαντικά» πρόσωπα στη ζωή ενός παιδιού, την συναισθηματική εγγύτητα με συγγενείς, την προσωπική επικοινωνία και την τοπική εγγύτητα με συγγενείς.

Τα οικογενειακά σχήματα που συναντάμε στην ελληνική κοινωνία στις μέρες μας είναι τα ακόλουθα: Η πυρηνική οικογένεια που περιλαμβάνει τους γονείς και τα παιδιά (δύο γενεές). Η εκτεταμένη οικογένεια που περιλαμβάνει

τρεις ή περισσότερες γενιές προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς καταγωγής, σε οριζόντιο και κάθετο επίπεδο π.χ., από τους δύο ή τον ένα γονέα, τα άγαμα τέκνα τους, τα έγγαμα τέκνα τους και τα παιδιά των τέκνων αυτών (κάθετα εκτεταμένη οικογένεια) και, επίσης τους πλάγιους συγγενείς, τους συζύγους τους και τα τέκνα τους (οριζόντια εκτεταμένη οικογένεια). Η εκτεταμένη αστική οικογένεια που δομικά είναι πυρηνική, λειτουργικά όμως, διατηρεί στοιχεία από την εκτεταμένη οικογένεια. Η διπυρηνική οικογένεια που αποτελείται από τις οικογένειες των δύο διαζευγμένων γονέων και τα παιδιά τους. Η μονογονεϊκή οικογένεια που απαρτίζεται συνήθως από τους άγαμους ή χήρους γονείς και τα τέκνα τους. Η χωλή οικογένεια, η οποία αποτελεί ένα ακόμη σχήμα που συναντάμε σήμερα με τις συνεχείς μετακινήσεις και τη συνεχή απουσία λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων ενός ή και των δύο γονέων. Η χωλή οικογένεια χαρακτηρίζεται από την απουσία αλλά όχι τη συναισθηματική απόσταση μεταξύ των μελών (Γεώργας, 1999. 2000. 2002. Γιώτσα, 2003. Γεώργας, Γκαρή, Μυλωνάς, 2004. Γεώργας, Μπεζεβέγκης, και Γιώτσα, 2006).

Είναι μια ομάδα ανθρώπων που τους ενώνει ο γάμος, το αίμα ή η υιοθεσία. Αποτελούν ένα νοικοκυριό, αλληλεπιδρούν και επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω των αντίστοιχων ρόλων του πατέρα και της μητέρας, συζύγων, γιου και κόρης, αδελφού και αδελφής και δημιουργούν και διατηρούν έναν κοινό πολιτισμό.

Η συμβουλευτική της οικογένειας είναι ο κλάδος εκείνος της συμβουλευτικής που ασχολείται κυρίως με την επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν από τη συζυγική ή οικογενειακή σχέση αλλά επεκτείνει το ρόλο της για να συμπεριλάβει και τον οικογενειακό προγραμματισμό και τις περιπτώσεις διαζυγίων όπου πλέον η απόφαση για τη διάλυση της οικογένειας έχει ληφθεί και η βοήθεια του οικογενειακού ψυχολόγου έγκειται κυρίως στο να βοηθήσει τα μέλη της οικογένειας να αντιμετωπίσουν πιο εποικοδομητικά τα προβλήματα που προκύπτουν από αυτή τη διάλυση.

4.3.2 Ομάδες Γονέων

Η ζωή του ανθρώπου χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή του σε διάφορες ομάδες. Στο σχηματισμό μιας ομάδας προκύπτουν μοναδικά

ψυχολογικά φαινόμενα που δεν χαρακτηρίζουν τις δυαδικές σχέσεις. Από τα τέλη του 19ου αιώνα, διάφοροι ερευνητές εστίασαν στην ψυχολογία του ατόμου μέσα σε μία μεγάλη ομάδα την οποία χαρακτήρισαν ως «ορδή». Μέσα στην ορδή η ψυχολογία του ατόμου, η κρίση του, τα συναισθήματά του και η συμπεριφορά του γενικότερα επηρεάζονται από την ψυχή της ομάδας. Η μελέτη για τα φαινόμενα που αναδύονται σε μία μεγάλη ομάδα και κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες (π.χ. άκρατος ενθουσιασμός στο γήπεδο, σε μαζικές συγκεντρώσεις, σε καταστάσεις κρίσεων όπως πυρκαγιές και σεισμούς) έστρεψε το ενδιαφέρον των μελετητών στην ψυχολογία (Le Bon, 1895, McDougall, 1920, Freud, 1920). Η σύγχρονη Κοινωνική Ψυχολογία στρέφεται στη μελέτη των μικρών ομάδων και στις συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργούν. Ο Kurt Lewin (1948) μελέτησε τη σχέση του ατόμου με το περιβάλλον του εστιάζοντας στην αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται μεταξύ τους. Σύμφωνα με το Lewin, η ομάδα είναι ένα δυναμικό σύνολο ατόμων βασισμένο στην αλληλεξάρτηση και όχι στην ομοιότητα ανάμεσα στα άτομα. Η ομάδα είναι, λοιπόν, ένα ενιαίο σύνολο με τη δική του ζωή, που είναι κάτι διαφορετικό από το άθροισμα των μερών που την αποτελούν. Ο Bass (1960) έδωσε έμφαση στην ευχαρίστηση και στην ικανοποίηση που βιώνουν τα μέλη από τη συμμετοχή τους σε μία ομάδα. Άλλοι ορισμοί δίνουν έμφαση στους ρόλους που αναλαμβάνουν τα μέλη σε μία ομάδα και στην αποδοχή κοινών θεσμών μεταξύ των ατόμων (Newcomb, 1951. Cartwright & Zender, 1968).

Διάφορες θεωρίες έχουν διατυπωθεί για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της ομάδας, την αλληλεξάρτηση μεταξύ των μελών, το σύστημα των ρόλων και τις εξελικτικές φάσεις της ομάδας. Σε μία ομάδα συμβουλευτικής ο χώρος (το πλαίσιο που γίνεται η ομάδα), ο στόχος, η διάρκεια (προκαθορισμένη), η μεθοδολογία που εφαρμόζεται, η δομή της συνάντησης, ο συντονιστής και τα μέλη αποτελούν σημαντικούς παράγοντες στη διαμόρφωση της δυναμικής της ομάδας. Ο όρος δυναμική της ομάδας εισάγεται από τον Lewin (1951) και αναφέρεται στα φαινόμενα που παρατηρούνται στις μικρές ομάδες, είτε είναι φυσικές (οικογένεια, φίλοι κ.λπ.) είτε είναι τεχνητές (ομάδα εργασίας, τάξη, πειραματική ομάδα κ.λπ.). Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη της δυναμικής των ομάδων εστιάζει i)

στο σύνολο των ψυχοκοινωνικών φαινομένων που παρατηρούνται στις μικρές ομάδες και ii) στο σύνολο των μεθόδων παρέμβασης στις μικρές ομάδες. Λέγοντας ψυχοκοινωνικά φαινόμενα εννοούμε τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στην ομάδα και στο κοινωνικό περιβάλλον, την επιρροή της ομάδας στη συμπεριφορά των μελών, τη συναισθηματική ζωή της ομάδας, τη συνοχή της ομάδας, τους ρόλους των μελών, τη δομή της ομάδας, το ύψος του συντονιστή κ.α.. Όσον αφορά στις μεθόδους παρέμβασης εννοούμε τις διαδικασίες που εφαρμόζει ο συντονιστής για να πετύχει την αλλαγή των στάσεων των μελών, τη διαχείριση των συναισθημάτων, όπως και τους τρόπους βελτίωσης της λειτουργίας της ομάδας (Douglas, 1997).

Η μεθοδολογία και η διαδικασία των ομάδων γονέων εντάσσεται στην ομαδική συμβουλευτική, η οποία είναι μια διαπροσωπική διαδικασία που περιλαμβάνει τον συντονιστή και τα μέλη της ομάδας, τα οποία έχουν κάτι κοινό μεταξύ τους (Μαλικιώση-Λοϊζου, 1999), όπως η γονεϊκή ιδιότητα, οι κοινοί προβληματισμοί για τα παιδιά τους, η ηλικία των παιδιών τους, πιθανόν κοινές στάσεις, αξίες κ. ά. Πιο συγκεκριμένα μία συνάντηση ομάδας γονέων ακολουθεί την παρακάτω δομή: 1. Θεωρητική τεκμηρίωση 2. Βιωματική άσκηση 3. Ανταλλαγή απόψεων 4. Συζήτηση-Κλείσιμο Στην αρχή της ομάδας ο σύμβουλος/συντονιστής αναπτύσσει θεωρητικά το θέμα που έχει επιλέξει σε συνεργασία με τους γονείς. Στη συνέχεια ακολουθεί διαλογική συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των γονέων και του Εκπαιδευτή/ Συντονιστή και κάποιες φορές, για να διευκολυνθεί η δυναμική της ομάδας, ο σύμβουλος/συντονιστής προτείνει να κάνουν τα μέλη της ομάδας μία βιωματική άσκηση σχετική με το θέμα που έχει επιλεγεί. Είναι σημαντικό οι ασκήσεις που επιλέγουν οι εκπαιδευτές να ποικίλουν ως προς τον αριθμό των ατόμων, δηλαδή να γίνονται ατομικά, σε ζευγάρια, σε υποομάδες ή από όλη την ομάδα (Γιώτσα, 2005). Οι ασκήσεις είναι δομημένες προτάσεις που κάνει ο εκπαιδευτής προς τα μέλη της ομάδας. Λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και έχουν συγκεκριμένες οδηγίες. Οι ασκήσεις δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη της ομάδας να έρχονται σε επαφή με τον εαυτό τους και με τους άλλους. Μέσα από τις βιωματικές ασκήσεις το κάθε άτομο που συμμετέχει έρχεται σε επαφή με τα συναισθήματά του, τις αντιδράσεις του και αποκτάει γνώσεις μέσω της άμεσης

εμπειρίας. Πιο αναλυτικά, θα παρουσιασθούν διάφορες βιωματικές ασκήσεις στο Κεφάλαιο 4 για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας ανάλογα με τη φάση εξέλιξης που βρίσκεται η ομάδα.

4.3.3 Η χρησιμότητα των βιωματικών ασκήσεων

Στο ερώτημα «γιατί προτείνουμε βιωματικές ασκήσεις» μπορούμε να αναφέρουμε τους παρακάτω λόγους: (Αρχοντάκη, Φιλίππου, 2003. Γιώτσα, 2005. Yalom, 2006) 1. Κάθε άσκηση μπορεί να κινητοποιεί διαφορετικά το άτομο: σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά. 2. Οι βιωματικές ασκήσεις εμπλέκουν τη θεωρία μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των μελών έχοντας τη μορφή παιχνιδιού. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να εκφραστούν και να αλληλεπιδράσουν πιο εύκολα με τους άλλους. 3. Μέσα από μία βιωματική άσκηση με τη μορφή παιχνιδιού, το άτομο δεν εκτίθεται αφηγούμενο μία δική του προσωπική εμπειρία, αλλά αναλαμβάνει κάποιο ρόλο. Μέσα από το ρόλο που επιλέγει επεξεργάζεται τις πληροφορίες που του δίνονται. 4. Τα μέλη της ομάδας δοκιμάζουν εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας και νέες συμπεριφορές. 5. Μέσα από τις βιωματικές ασκήσεις το άτομο μπορεί να αξιοποιήσει τη δημιουργικότητα και τη φαντασία του. 6. Οι βιωματικές ασκήσεις φέρνουν τα άτομα σε επαφή με τον εαυτό τους και τα βαθύτερα συναισθήματα και σκέψεις τους. 7. Οι βιωματικές ασκήσεις δένουν τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους. 8. Τα μέλη των ομάδων μαθαίνουν γρήγορα και ευχάριστα νέες κοινωνικές δεξιότητες

Στο τέλος κάθε βιωματικής άσκησης ακολουθεί συζήτηση η οποία κάνει τη σύνδεση μεταξύ της θεωρίας με το πρακτικό μέρος που αναδύεται μέσα από τη βιωματική άσκηση. Είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουν τα μέλη γιατί κάνουν μία βιωματική άσκηση και τι είναι αυτό που τους προσφέρει σε γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο. Στο σημείο αυτό πρέπει να συμπληρώσουμε ότι κάθε σύμβουλος/συντονιστής μπορεί να εμπλουτίσει τον τρόπο εργασίας του με βιωματικές ασκήσεις που πηγάζουν από το δικό του επιστημονικό υπόβαθρο. Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί ότι κάθε σύμβουλος που χρησιμοποιεί μία άσκηση βιωματικού περιεχομένου πρέπει να νιώθει ο ίδιος έτοιμος να την προτείνει και να την αναλύσει. Είδη βιωματικών ασκήσεων Υπάρχουν διάφορα

είδη βιωματικών ασκήσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων (Κόκκος, 2007): Καταιγισμός ιδεών: Ο σύμβουλος/συντονιστής ζητάει από τα μέλη να προτείνουν όσες περισσότερες ιδέες μπορούν σε μία ερώτηση που τους θέτει. Οι απαντήσεις εκφράζονται αυθόρμητα, με γρήγορο ρυθμό, με τη μορφή «καταιγισμού». Δεν γίνεται κριτική στις απαντήσεις ούτε από το σύμβουλο/συντονιστή ούτε από τα μέλη της ομάδας, έστω και αν μία απάντηση φαίνεται να είναι φανταστική ή απραγματοποίητη. Οι ιδέες/απαντήσεις γράφονται σε πίνακα ή σε ένα μεγάλο χαρτόνι, στη συνέχεια γίνεται κατηγοριοποίηση των απαντήσεων και τέλος ακολουθεί συζήτηση, με κάθε μέλος να δίνει περισσότερες πληροφορίες για τη δική του απάντηση. Μετά από το σχολιασμό των κατηγοριών που προκύπτουν, ο σύμβουλος/συντονιστής κάνει σύνθεση των απαντήσεων και όσων συζητήθηκαν. Ομάδες εργασίας: Ο σύμβουλος/συντονιστής της ομάδας μπορεί να ζητήσει από τα μέλη να χωριστούν σε μικρές ομάδες για να κάνουν μία άσκηση ή μία συζήτηση. Η τεχνική αυτή μπορεί να συνδυαστεί με άλλες τεχνικές και να προσαρμοστεί σε κάθε είδους άσκηση. Μελέτη περίπτωσης: Ο σύμβουλος/συντονιστής παρουσιάζει στην ομάδα ένα παράδειγμα πραγματικό ή υποθετικό προσδιορίζοντας το πλαίσιο που διαδραματίζεται (ιστορική αναδρομή, τρέχουσα συγκυρία κ.λπ.). Η παρουσίαση του παραδείγματος μπορεί να γίνει προφορικά ή σε μορφή γραπτού κειμένου ή με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (βίντεο, κασέτα ήχου κ.λπ.). Ο σύμβουλος/συντονιστής δίνει όλες τις απαραίτητες διευκρινίσεις που χρειάζονται, προσδιορίζει τι χρειάζεται να κάνουν τα μέλη, δεν επηρεάζει με τις προσωπικές του απόψεις τους συμμετέχοντες και ορίζει το χρόνο επεξεργασίας της άσκησης. Τα μέλη χωρίζονται συνήθως σε μικρές ομάδες εργασίας, αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και καταλήγουν σε συγκεκριμένες προτάσεις. Ο σκοπός της τεχνικής αυτής είναι να αναλυθεί διεξοδικά το παράδειγμα που δίνεται και να συζητηθούν οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης στα θέματα που αναδύονται από αυτό. Στο τέλος τα μέλη παρουσιάζουν στην ευρύτερη ομάδα τη διαδικασία που ακολούθησαν, τις τυχόν δυσκολίες που συνάντησαν και τις προτάσεις στις οποίες κατέληξαν. Αφού ολοκληρωθούν όλες οι παρουσιάσεις από τις μικρές ομάδες ο σύμβουλος/συντονιστής κάνει σύνθεση των βασικών σημείων, δίνει

επεξηγήσεις και διατυπώνει τυχόν συμπληρωματικές προτάσεις προκειμένου να διεξαχθούν τα βασικά συμπεράσματα. Παιχνίδι ρόλων: Με αυτή την τεχνική ο σύμβουλος/συντονιστής παρουσιάζει μία πραγματική ή υποθετική κατάσταση στην ομάδα και τα μέλη καλούνται να υποδυθούν ρόλους. Σκοπός του παιχνιδιού ρόλων είναι να μπορέσουν τα μέλη μίας ομάδας, μέσα από τους ρόλους που υποδύονται, να κατανοήσουν καλύτερα μία κατάσταση, τις αντιδράσεις τους, τα συναισθήματα τα δικά τους και των άλλων. Τα παιχνίδια ρόλων είναι πολύ βοηθητικά για την επίλυση συγκρούσεων και δυσκολιών στην επικοινωνία, την αλλαγή των στάσεων και την τροποποίηση μιας συμπεριφοράς. Προσομοίωση: Στην τεχνική αυτή καλούνται τα μέλη να αναπαραστήσουν νοητά μία κατάσταση που ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τα μέλη πρέπει να σκεφτούν πως θα συμπεριφέρονταν κάποια άτομα σε συγκεκριμένες συνθήκες και να αντιδράσουν όπως αυτά (π.χ. ο εκπαιδευτικός) αν καλούνταν να αντιμετωπίσουν μία παρόμοια κατάσταση. Η διαφορά της προσομοίωσης με το παιχνίδι ρόλων είναι ότι τα μέλη δεν χρειάζεται να υποδυθούν ρόλους, αλλά να κατανοήσουν βαθύτερα πώς συμπεριφέρονται οι συμμετέχοντες σε μία κατάσταση. Σκοπός της προσομοίωσης είναι να καταλήξουν οι συμμετέχοντες σε συγκεκριμένες προτάσεις τις οποίες συνθέτει ο σύμβουλος/συντονιστής της ομάδας. Ζωγραφική: Ο σύμβουλος/συντονιστής ζητάει από τα μέλη να ζωγραφίσουν ατομικά ή σε μικρές ομάδες εργασίας (μία κατάσταση, ένα συναισθήμα, ένα πορτρέτο κ.λπ.) και να το παρουσιάσουν στην ευρύτερη ομάδα σε ολομέλεια. Ακολουθεί συζήτηση, γίνεται παρουσίαση της διαδικασίας και των δυσκολιών που συνάντησαν τα μέλη και τέλος ο σύμβουλος/συντονιστής κάνει σύνθεση των όσων παρουσιάστηκαν και των βασικών σημείων που προέκυψαν ή συμπληρώνει τυχόν προτάσεις και πληροφορίες που δεν διατυπώθηκαν.

5. Οφέλη Συμβουλευτικής Γονέων

Απευθύνεται στους γονείς που έχουν κοινό σημείο το ενδιαφέρον και την αγάπη προς τα παιδιά τους αλλά και τη θέληση να ενισχύσουν την προσωπικότητα των παιδιών τους.

Η Σχολή Γονέων είναι μια ομάδα γονέων που συζητά με τη βοήθεια εξειδικευμένου συντονιστή, θέματα σχετικά με το μέγιστο χαρούμενων, ισορροπημένων, υπεύθυνων και συγκροτημένων παιδιών. Μια σειρά θεματικών ενότητων όπως οι οικογενειακοί κανόνες, η οριοθέτηση, η συναισθηματική νοημοσύνη, η ενθάρρυνση, η προσαρμογή, η αυτοεκτίμηση κ.α αποτελούν το κέντρο των συναντήσεων και οι γονείς εξοικειώνονται με τη χρήση πρακτικών τρόπων εφαρμογής της θεωρίας της ψυχολογίας στην καθημερινότητα τους.

Σε κάθε συνάντηση υπάρχει ένα συγκεκριμένο θέμα που αφορά την ανάπτυξη των παιδιών ή τη σχέση γονέα- παιδιού. Στην ομάδα αυτή κάθε άτομο μπορεί να παρουσιάσει τις απόψεις του, ν' ακούσει τις αντίστοιχες απόψεις των άλλων γονιών καθώς βέβαια και την άποψη του συντονιστή. Δίνονται σύγχρονες πληροφορίες πάνω στο εκάστοτε θέμα συνάντησης και μετά ακολουθεί συζήτηση με στόχο να βοηθήσει τον γονιό να εφαρμόσει στην καθημερινότητα του τις τεχνικές που προτάθηκαν. Η θεματολογία προσδιορίζεται από τις ιδιαίτερες ανάγκες των γονιών της κάθε ομάδας.

Μέσα από τις συναντήσεις οι γονείς καταφέρνουν τα εξής:

- ✓ Να αναπτύξουν την αποτελεσματική επικοινωνία και συνεργασία με τα παιδιά τους.
- ✓ Να προάγουν τη σωστή διαχείριση των φόβων και των αναστολών στα παιδιά.
- ✓ Να αναπτύξουν την έκφραση και τη σωστή διαχείριση των συναισθημάτων τόσο των ίδιων όσο και των παιδιών τους.

Τα αποτελέσματα των εργασιών των Σχολών Γονέων είναι ιδιαίτερα θετικά. Οι γονείς ενδυναμώνουν τον γονεϊκό τους ρόλο, αποκτούν μια βαθιά

συναίσθηση και ουσιαστική σχέση με τα παιδιά τους που εμπεριέχει τη φροντίδα, την αγάπη, τη σωματική εγγύτητα, την ενσυναίσθηση και την επικοινωνία.

Ομάδα γονέων νηπιακής ηλικίας (0-5 ετών)

Στόχος αυτής της ομάδας είναι οι γονείς να πληροφορηθούν σχετικά με διάφορα αναπτυξιακά θέματα όπως πχ *εκπαίδευση τουαλέτας, όρια, ζήλια*, κλπ.

Ομάδα γονέων σχολικής ηλικίας (6-12 ετών)

Στόχος αυτής της ομάδας είναι οι γονείς να πληροφορηθούν σχετικά με διάφορα αναπτυξιακά θέματα όπως πχ *σχολική επίδοση, εξωσχολικές δραστηριότητες, έλλειψη σεβασμού*, κλπ.

Ομάδα γονέων εφηβικής ηλικίας (13-18 ετών)

Στόχος αυτής της ομάδας είναι οι γονείς να πληροφορηθούν σχετικά με διάφορα αναπτυξιακά θέματα όπως πχ *ανεξαρτητοποίηση, εξαρτήσεις, επαγγελματικός προσανατολισμός*, κλπ.

Ομάδα γονέων συναισθηματικής αγωγής

Στόχος αυτής της ομάδας είναι οι γονείς να αποκτήσουν επίγνωση του εαυτού τους, δηλαδή σαφή αντίληψη των δυνατοτήτων και αδυναμιών τους. Συναισθηματική επίγνωση, δηλ. να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα τους αλλά και τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα συναισθήματα τους, στις σκέψεις και στις πράξεις τους και τέλος να αποκτήσουν ενσυναίσθηση δηλ. να μπορούν να καταλάβουν τα συναισθήματα των άλλων- κυρίως των παιδιών τους- και να μπορούν να διαχειρίζονται τα προβλήματα τους λειτουργικά, βρίσκοντας εναλλακτικές λύσεις.

Ομάδα γονέων μελέτης

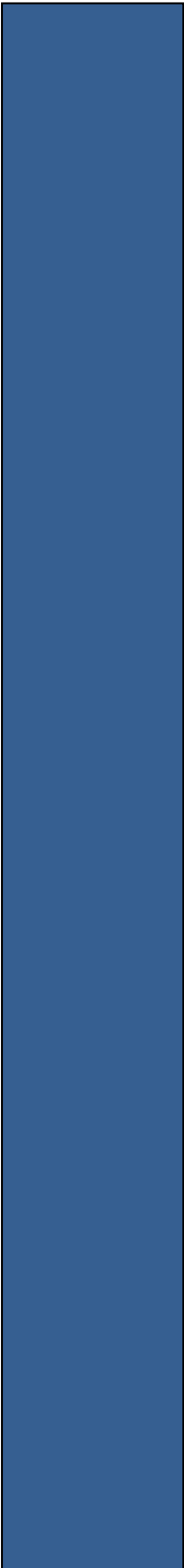
Στόχος αυτής της ομάδας είναι οι γονείς να πληροφορηθούν σχετικά με διάφορα αναπτυξιακά θέματα που αφορούν τα παιδιά κάθε ηλικίας.

Σε αυτή την ομάδα προτείνεται ένα συγκεκριμένο βιβλίο για μελέτη στους γονείς που εστιάζεται σε ένα συγκεκριμένο αναπτυξιακό θέμα του παιδιού όπως πχ *Το ημερολόγιο του γονέα*. Στη συνέχεια το περιεχόμενο του βιβλίου το συζητάμε και το επεξεργαζόμαστε στην ομάδα έτσι ώστε ο γονιός να μπορεί να εφαρμόσει ότι ταιριάζει στις ανάγκες του στην καθημερινότητα του.

Στην προσπάθεια του να βρει μια θέση μέσα στην οικογένεια, το παιδί χρησιμοποιεί διάφορους τρόπους: μερικές φορές προσπαθεί με τη συμπεριφορά του να κερδίσει την προσοχή των άλλων, άλλες πάλι προσπαθεί να δείξει τη δύναμη του, άλλοτε επιθυμεί να τιμωρήσει ή να «πατσίσει» με βία και άλλοτε να δείξει την ανεπάρκεια του. Το νεανικό του πνεύμα και η εφευρετικότητα του το βοηθούν να κατακτά αυτό που θέλει, συχνά ξεγελώντας τους γονείς του, όταν εκείνοι δε διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες για να το αντιμετωπίσουν. Οι γονείς θα πρέπει να μπορούν να κατανοήσουν το παιδί και τους στόχους της συμπεριφοράς του για να μπορέσουν να το βοηθήσουν και να το καθοδηγήσουν ώστε να γίνει ευτυχισμένο και καλά προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις της κοινωνίας. Κάθε άνθρωπος επιθυμεί να ανήκει και να αισθάνεται την αξία του μέσα σε μια ομάδα. Το παιδί που ανατρέφεται με τρόπο ώστε να βιώνει την αξία του μέσα στην οικογένεια, θα αποκτήσει μια αίσθηση του «ευ ζην» και θα συμπεριφέρεται σύμφωνα με κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους.

Στην εποχή μας, μια σημαντική πηγή από την οποία απορρέουν πολλά από τα προβλήματα που αναφέρουν οι γονείς στις σχέσεις τους, ιδιαίτερα με τα παιδιά τους που βρίσκονται στην εφηβική ηλικία, πηγάζουν από τις ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές οι οποίες απαιτούν συχνά την αναζήτηση νέων λύσεων για τα ανθρώπινα προβλήματα και έχουν να κάνουν με την έλλειψη επικοινωνίας, τη σύγκρουση με τα οικογενειακά ιδεώδη, την τάση των παιδιών για ανεξαρτητοποίηση, συγκρούσεις ή/ και διαφωνίες του ζευγαριού σε θέματα αντιμετώπισης των παιδιών κ.α. Τα παιδιά ακολουθούν νέα ήθη και έθιμα και οι γονείς νιώθουν συχνά απειλημένοι, γι' αυτό θα πρέπει να μάθουν από νωρίς να επικοινωνούν σωστά με τα παιδιά τους, έτσι ώστε να αποφευχθούν τα «χαρίσματα» στις διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στην οικογένεια. Οι καλές σχέσεις επικοινωνίας δημιουργεί σύγχυση, δυσαρέσκεια, άγχος, μοναξιά και

αποξένωση. Η ικανότητα των γονιών να ακούν και να παρακολουθούν προσεκτικά τα παιδιά τους, αποτελεί το κλειδί για μια ευτυχισμένη οικογενειακή σχέση. Εξάλλου, αξιόλογοι θεωρητικοί της ανθρώπινης συμπεριφοράς και επικοινωνίας έχουν υποστηρίξει ότι η μάθηση και η ανάπτυξη προάγονται μέσα από τη διαπροσωπική επικοινωνία και τις σχέσεις που αυτή εκφράσει και εδραιώνει.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

6. Μεθοδολογία Έρευνας

6.1 Σκοπός έρευνας

Σκοπός τη παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων, γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) του Δήμου Ηρακλείου, σε σχέση με την αναγκαιότητα του προγράμματος Συμβουλευτικής γονέων.

6.2 Ερευνητικά ερωτήματα:

- A) Τα οφέλη και τα μειονεκτήματα από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής Γονέων
- B) Τα χαρακτηριστικά και η επιλογή του καταλληλότερου ατόμου για τη συμβουλευτική στήριξη των γονέων.

6.3 Πληθυσμός - Δείγμα έρευνας- Περιορισμοί

Επιλέξαμε να υλοποιήσουμε την έρευνά μας σε 100 γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας, που φοιτούν σε σχολεία του Δήμου Ηρακλείου. Η επιλογή τους έγινε με κριτήρια, το ενδιαφέρον και τη διαθεσιμότητά τους και τον περιορισμένο χρόνο που είχαμε στη διάθεση μας για την υλοποίηση της έρευνας και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων – συμπερασμάτων.

Η συγκεκριμένη έρευνα έγινε σε περιορισμένο δείγμα του πληθυσμού των γονέων, παιδιών προσχολικής ηλικίας, με αποτέλεσμα τα συμπεράσματα της να μη μπορούν να γενικευτούν για όλο τον πληθυσμό των γονέων του Δήμου Ηρακλείου.

6.4 Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων

Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο συλλογής δεδομένων το ερωτηματολόγιο.

Επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο συλλογής δεδομένων για τους ακόλουθους λόγους:

- το ερωτηματολόγιο είναι πρόσφορο μέσο συλλογής πληροφοριών για μορφές συμπεριφοράς που δεν είναι δυνατόν να παρατηρηθούν
- ο ερευνητής παίρνει συχνά ειλικρινείς απαντήσεις, χωρίς την ενοχλητική του παρουσία
- επιτυγχάνεται η συλλογή πολυπληθών παρατηρήσεων και πληροφοριών σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα
- τέλος, είναι ελάχιστα δαπανηρό σε χρήμα, χρόνο και κόπο

Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε με το πρόγραμμα SPSS (Superior Performance Software System), που αποτελεί και το πιο διαδεδομένο πρόγραμμα για τη στατιστική ανάλυση δεδομένων.

6.5 Δομή αξόνων ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε τέσσερις βασικές κατηγορίες ερωτήσεων.

Η *πρώτη κατηγορία* περιελάμβανε ερωτήσεις που είχαν σχέση με τα προσωπικά στοιχεία των ερωτώμενων όπως φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, σπουδές και είδος απασχόλησης.

Η *δεύτερη κατηγορία* περιελάμβανε ερωτήσεις που σχετίζονταν με τη διερεύνηση των απόψεων των υποκειμένων σε σχέση με τη Συμβουλευτική και πότε έχει το καλύτερο αποτέλεσμα αλλά και τους παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την επιτυχία της.

Η *τρίτη κατηγορία* περιελάμβανε ερωτήσεις που σχετίζονταν με τη διερεύνηση των απόψεων των υποκειμένων σε σχέση με τα χαρακτηριστικά που θεωρούν ότι πρέπει να διαθέτει ένας σύμβουλος για να προσφέρει υποστήριξη στους γονείς.

Η *τέταρτη κατηγορία* περιελάμβανε ερωτήσεις που σχετίζονταν με τη διερεύνηση των απόψεων των υποκειμένων σε σχέση με τα οφέλη και τα μειονεκτήματα που θεωρούν ότι μπορεί να προκύψουν από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής Γονέων.

7 Αποτελέσματα

7.1 Προφίλ υποκειμένων

Το προφίλ των υποκειμένων που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν το ακόλουθο:

Φύλο: 46 υποκείμενα ήταν άνδρες, 53 υποκείμενα ήταν γυναίκες και 1 υποκείμενο δεν απάντησε.

Ηλικίας : 21-30 ετών ήταν 13 υποκείμενα, 31-40 ετών ήταν 47 υποκείμενα, 41-50 ετών ήταν 38 υποκείμενα και άνω των 50 ετών ήταν 2 υποκείμενα.

Σπουδές: ΑΕΙ/ΤΕΙ ήταν 35 υποκείμενα, Τεχνική Εκπαίδευση ήταν 30 υποκείμενα, Γυμνάσιο/Λύκειο ήταν 28 άτομα, Δημοτικό ήταν 3 υποκείμενα και στην επιλογή Άλλο ήταν 4 τα υποκείμενα.

Τέλος, έγγαμοι δήλωσαν 90 υποκείμενα, Άγαμοι 1 υποκείμενο και Διαζευγμένοι/Χήροι 9 υποκείμενα.

7.2 Απόψεις υποκειμένων σε σχέση με τη Συμβουλευτική και πότε το αποτέλεσμα είναι καλύτερο αλλά και τους παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την επιτυχία της.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων της έρευνας (71%) απάντησαν ότι δεν είχαν προηγούμενη επαφή με τον κλάδο της Συμβουλευτικής ενώ το 29% που είχε ήταν από προσωπικό ενδιαφέρον σε ποσοστό 21% και σε μικρότερο ποσοστό 5% από σεμινάρια και 3% από σπουδές. Επιπλέον, στην ερώτηση πότε θεωρούν τα υποκείμενα της έρευνας ότι η Συμβουλευτική παρέμβαση έχει το καλύτερο αποτέλεσμα, το μεγαλύτερο ποσοστό 38% απάντησε πριν την εμφάνιση του προβλήματος (πρόληψη) ενώ πολύ κοντά σε ποσοστό μόλις 35% θεωρούν ότι έχει το καλύτερο αποτέλεσμα όταν το πρόβλημα γίνεται αισθητό. Τα σημαντικότερα οφέλη από τη Συμβουλευτική Γονέων σε ποσοστό 26% έναντι 23% από την επόμενη επικρατέστερη απάντηση, ήταν η « διάθεση των γονέων να βοηθήσουν τα παιδιά τους» και « η

διευκόλυνση του έργου του γονέα ». Στα μειονεκτήματα που θεωρούν ότι μπορεί να προκύψουν από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής, μεγαλύτερο ποσοστό 24% έλαβε η « υπερ-μεγέθυνση των προβλημάτων», ακολούθησε η «έλλειψη ανταπόκρισης από τους γονείς» με ποσοστό 21% και με μικρή διαφορά «ο στιγματισμός των γονέων» σε ποσοστό 19%.

Στην κατηγορία των ερωτήσεων σχετικά με τον Σύμβουλο και τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει, οι απόψεις των υποκειμένων ποικίλουν και διαφοροποιούνται με μικρή διαφορά. Πιο συγκεκριμένα, τα χαρακτηριστικά που θεωρούν πιο σημαντικά για τον Σύμβουλο είναι η «ειλικρίνεια» σε ποσοστό 19%, «το ενδιαφέρον για τον γονέα και το πρόβλημα του» σε ποσοστό 17% και ακολουθούν τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά λαμβάνοντας ποσοστά πολύ κοντά μεταξύ τους.

Τέλος, στην ερώτηση « Ποιος είναι κατά τη γνώμη σας, ο καταλληλότερος για τη συμβουλευτική στήριξη των γονέων;» η πλειοψηφία που αγγίζει το 52% πιστεύει ότι ο Σύμβουλος με τη συνεργασία του εκπαιδευτικού, είναι ο κατάλληλος συνδυασμός στην παροχή Συμβουλευτικής Γονέων.

8 Συμπεράσματα

Από την έρευνα διαπιστώσαμε ότι οι περισσότεροι έγγαμοι γονείς (90%) με μέσο όρο ηλικίας 31-40 (47%) και μορφωτικό επίπεδο σπουδών ΑΕΙ/ΤΕΙ (35%) παρόλο που κρίνουν αναγκαία τη Συμβουλευτική Γονέων στην προσχολική ηλικία, δεν είχαν προηγούμενη επαφή με τη Συμβουλευτική σε ποσοστό της τάξεως του 71%.

Η πρώτη επαφή των γονέων με τη Συμβουλευτική πραγματοποιείται μέσω του/της νηπιαγωγού με ατομικές ή/και ομαδικές συναντήσεις κατά τη διάρκεια της φοίτησης των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση, αν και δε διαπιστώνουν ότι πρόκειται για συμβουλευτική αλλά κατά κάποιο τρόπο απλή ενημέρωση. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις χρειάζεται η παρέμβαση συμβούλου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων (71%) που απάντησαν ότι δεν είχαν προηγούμενη επαφή με τον κλάδο της Συμβουλευτικής με Σύμβουλο κρίνουμε ότι η αδυναμία των υποκειμένων αυτών σχετίζεται με τη χρονική στιγμή που θεωρούν ότι πρέπει να γίνεται η συμβουλευτική αφού τα αποτελέσματα και των τριών απαντήσεων ήταν πολύ κοντά. Βρίσκονται σε διχασμό. Μόλις το 38% πριν παρουσιαστεί το πρόβλημα και το 35% όταν το πρόβλημα γίνει αισθητό. Απ' αυτό καταλαβαίνουμε ότι οι γονείς δε γνωρίζουν τότε «χρειάζονται» τη Συμβουλευτική και πως θα βοηθηθούν μέσα απ' αυτή.

Τα υποκείμενα για την συμβουλευτική στήριξη των ιδίων εμπιστεύονται τον σύμβουλο σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό, ενώ αρκετοί πιστεύουν ότι ο ειδικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός με την εποπτεία ενός συμβούλου είναι αρκετός για το σκοπό αυτό.

Κλείνοντας λοιπόν, διαπιστώνουμε ότι οι γονείς είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν την οικογένεια τους μέσω της Συμβουλευτικής αλλά χρειάζονται ενημέρωση μέσω κοινωνικών φορέων, είτε αυτό είναι το ίδιο το σχολείο (στην περίπτωση μας το νηπιαγωγείο), είτε η πολιτεία, είτε ο εκάστοτε τοπικός δήμος. Θα ήταν ωφέλιμο να γνωρίζουν τους τρόπους και τα οφέλη της συμβουλευτικής, που μπορούν να απευθυνθούν και πώς να κάνουν χρήση της μέσα στην ίδια τους την οικογένεια.

Τα καλύτερα δώρα που μπορεί να κάνουν οι γονείς για τα παιδιά τους είναι οι ρίζες της υπευθυνότητας και τα φτερά της ανεξαρτησίας, ακόμα και αν χρειαστεί τη βοήθεια ειδικού συμβούλου.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Bass, B.M. (1960). *Leadership, psychology and organizational behavior*. New York.
- Cartwright, D., Zender, A. (1968). *Group dynamics*. New York: Harper.
- Erikson, E. (1950). *Childhood and society*. New York: Norton
- Krumboltz, J. & Thoresen, C. (1976). *Counseling Methods*. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Le Bon, G. (1895). *Psychologie des foules*. Paris
- Lewin, K. (1948). *Resolving social conflicts*. New York: Harper.
- McLaughlin, C. (1999). *Counselling in schools: looking back and looking forward*. British Journal of Guidance & Counselling. 13-22.
- Nelson- Jones, R. (2003). *Basic counseling skills: A helper's manual*. London: Sage.
- Newcomb, T.M. (1951). *Social psychological theory*. In J.H. Rohrer & M. Sherif. Social psychology at the crossroads. New York: Harper.

Ελληνόγλωσση

- Douglas, T. (1997). *Επιβίωση στις ομάδες. Η επιβίωση στις ομάδες: βασικές αρχές της συμμετοχής σε ομάδες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Maccoby, E. (1995). *Ο ρόλος των γονέων στην κοινωνικοποίηση των παιδιών: Μια ιστορική αναδρομή*. Στο Γ. Κουγιουμουτζάκης, Αναπτυξιακή ψυχολογία, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο.
- McLeod, J. (2005). *Εισαγωγή στη Συμβουλευτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Yalom, I. (2006). *Θεωρία και πράξη της ομαδικής ψυχοθεραπείας* (Μτφ. Ε. Ανδριτσάνου, Δ. Κακατσάκη). Εκδόσεις Άγρα.
- Αγγελόπουλος, Η., Πολυδώρου, Α., & Πολυδώρου, Ε. (2006). *Η Συμβουλευτική στο πλαίσιο της Π/θμιας εκπαίδευσης και ο ρόλος του δασκάλου*. Αθήνα: Προπομπός.
- Αρχοντάκη, Ζ., Φιλίππου, Δ., (2003). 205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης. Αθήνα.
- Γεώργας, Δ. (1995). *Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Γεώργας, Δ. (2006). *Η ελληνική οικογένεια. Στο παιδί, οικογένεια, σχολείο*. Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων- Ι.Δ.ΕΚ.Ε.
- Γιώτσα, Α. (2007). *Η σημασία των βιωματικών ασκήσεων για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας στο πρόγραμμα «Σχολείο και Οικογένεια»*. Ανακοίνωση στο 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ιωάννινα.
- Γιώτσα, Α. (2007). *Η σημασία των βιωματικών ασκήσεων για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας στις ομάδες συμβουλευτικής γονέων*. Πρακτικά Πανελλήνιου Επιστημονικού Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Σχολές Γονέων: Μαζί με τα παιδιά μας». Καμένα Βούρλα, Αθήνα.
- Γιώτσα, Α., Ζεργιώτης, Α. (2007). *Ομάδες Σχολών γονέων. Προσδοκίες γονέων και ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας, στο Συμβουλευτική Ψυχολογία: Σύγχρονες προσεγγίσεις* (επιμ. Μ. Μαλικιώση- Λοΐζου). Αθήνα: Ατραπός.
- Γιώτσα, Α., Ζεργιώτης, Α. (2010). *Δεν μαθαίνουν μόνο τα παιδιά, μαθαίνουν και οι γονείς*. Ανακοίνωση στο 5^ο πανελλήνιο Συνέδριο Ε.Λ.Λ.Ι.Ε.Π.Ε.Κ. «Μαθαίνω πώς να μαθαίνω». Αθήνα.
- Δημητρόπουλος, Ε. & Μπακατσή, Ρ. (1996). *Ο θεσμός «Συμβουλευτικής Προσανατολισμού» στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας- Μια πρόταση πλαίσιο*. Η λέσχη των εκπαιδευτικών, 14, 26-28,
- Δημητρόπουλος, Ε. (1999). *Συμβουλευτική- προσανατολισμός: Συμβουλευτική & Συμβουλευτική Ψυχολογία* (τόμος Α') (γ' εκδ). Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κατάκη, Χ. (1984). *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*. Αθήνα: Κέδρος.
- Κλεφταράς, Γ. (2009). *Πολιτισμική και Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κόκκος, Α. (2007). *Οι εκπαιδευτικές τεχνικές. Στο εκπαιδευτικό υλικό για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης, τόμος 1*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕκεΠις).
- Κόκκος, Α. (2007). *Σκοποί και ειδικοί εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος*. Στο Οδηγός Σπουδών για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης και βασική βιβλιογραφία για την εκπαίδευση ενηλίκων. Αθήνα: Εθνικό κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής κατάρτισης (ΕκεΠις).

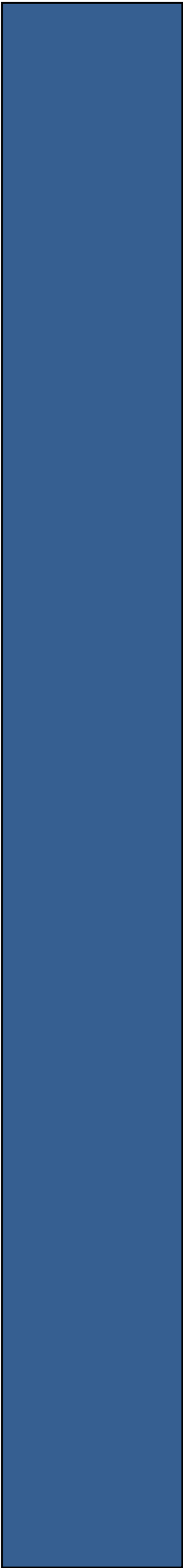
- Κοσμίδου- Hardy, X. & Γαλανουδάκη- Ράπτη, Α. (1996). *Συμβουλευτική, θεωρία και πρακτική*. Αθήνα: Ασημάκης.
- Κρίβας, Σπ. (2008). Σημειώσεις που δόθηκαν σε μεταπτυχιακούς φοιτητές στο Μ.Π.Σ.του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε. του Παν/μίου πατρών.
- Μαλικιώση- Λοΐζου, Μ. (1999). *Συμβουλευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπρούζος, Α. & Ράπτη, Κ. (2001). *Ο συμβουλευτικός ρόλος του εκπαιδευτικού στο πολυπολιτισμικό σχολείο*. Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, 58-59, 75-90.
- Μπρούζος, Α. (1998). *Ο εκπαιδευτικός ως λειτουργός Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού* (β'εκδ.). Αθήνα: Λύχνος.
- Μυλωνά- Καλαβά, Ν. (2001). *Παραλληλισμός των αρχών της Συμβουλευτικής με την παγκόσμια αντίληψη αναφορικά με τη διαφορετικότητα και την ισότητα*. Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, 31-39 ,58-59.
- Τσιάντης, Ι. (1987). *Σύγχρονα θέματα Παιδοψυχιατρικής*, Α' μέρος. Αθήνα: Καστανιώτης
- Χουρδάκη, Μ. (2000). *Οικογενειακή ψυχολογία*. Αθήνα: Leader Books

Από το διαδίκτυο

www.ikdcenters.comwww.psychcentral.com

www.apa.org

www.occupationalinfo.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατάλογος Πινάκων

Φύλο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Δεν απάντησε	1	1,0	1,0	1,0
Valid Άνδρας	46	46,0	46,0	47,0
Γυναίκα	53	53,0	53,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Ηλικία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
21-30	13	13,0	13,0	13,0
31-40	47	47,0	47,0	60,0
Valid 41-50	38	38,0	38,0	98,0
>50	2	2,0	2,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Σπουδές

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
AEI/ ΤΕΙ	35	35,0	35,0	35,0
Τεχνική Εκπαίδευση	30	30,0	30,0	65,0
Valid Γυμνάσιο/ Λύκειο	28	28,0	28,0	93,0
Δημοτικό	3	3,0	3,0	96,0
Άλλο	4	4,0	4,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Είδ_Απασχ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Δημόσιος Υπάλληλος	25	25,0	25,0	25,0
Ιδιωτικός Υπάλληλος	38	38,0	38,0	63,0
Ελεύθερος Επαγγελματίας	27	27,0	27,0	90,0
Φοιτητής/τρια	3	3,0	3,0	93,0
Άλλο	7	7,0	7,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

6. Έχετε προηγούμενη επαφή με τον κλάδο της Συμβουλευτικής;

Αν ναι, (σημειώστε με Χ όσα από τα παρακάτω σας εκφράζουν)

Ερ_6

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	29	29,0	29,0	29,0
Όχι	71	71,0	71,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Ερ_6_1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid από προσωπικό ενδιαφέρον	21	21,0	72,4	72,4
σεμινάρια	5	5,0	17,2	89,7
σπουδές	3	3,0	10,3	100,0
Total	29	29,0	100,0	
Missing System	71	71,0		
Total	100	100,0		

9. Πότε θεωρείτε ότι η Συμβουλευτική παρέμβαση έχει το καλύτερο αποτέλεσμα

Ερ. 9

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid όταν το πρόβλημα διαταρράσει την οικογένεια	27	27,0	27,0	27,0
Valid πριν την εμφάνιση του προβλήματος (πρόληψη)	38	38,0	38,0	65,0
Valid όταν το πρόβλημα αρχίζει να γίνεται αισθητό	35	35,0	35,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

10. Σημειώστε τα πιο σημαντικότερα οφέλη από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής Γονέων

Ερ. 10

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid αναγνώριση του προβλήματος από τους γονείς	18	18,0	18,0	18,0
Valid διευκόλυνση του έργου του γονέα	23	23,0	23,0	41,0
Valid διάθεση των γονέων να βοηθήσουν τα παιδιά τους	26	26,0	26,0	67,0
Valid κλίμα συνεργασίας μεταξύ των γονέων	15	15,0	15,0	82,0
Valid κλίμα συνεργασίας μεταξύ παιδιών- γονέων	15	15,0	15,0	97,0
Valid ικανοποίηση γονέων για επίλυση των προβλημάτων τους	3	3,0	3,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

11. Σημειώστε τα μειονεκτήματα που θεωρείτε ότι μπορούν να προκύψουν από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής Γονέων

Ερ_11

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid υπερ-μεγένθυση των προβλημάτων	24	24,0	24,0	24,0
στιγματισμός των γονέων	19	19,0	19,0	43,0
διατάραξη οικογενειακού προγράμματος	12	12,0	12,0	55,0
έλλειψη ανταπόκρισης από τους γονείς	21	21,0	21,0	76,0
έλλειψη συναίνεσης των γονέων	12	12,0	12,0	88,0
επιπλέον απασχόληση από τους γονείς	11	11,0	11,0	99,0
άλλο	1	1,0	1,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

12. Σημειώστε τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά που θεωρείτε ότι πρέπει να διαθέτει ένας σύμβουλος για να προσφέρει υποστήριξη στους γονείς.

Ερ_12

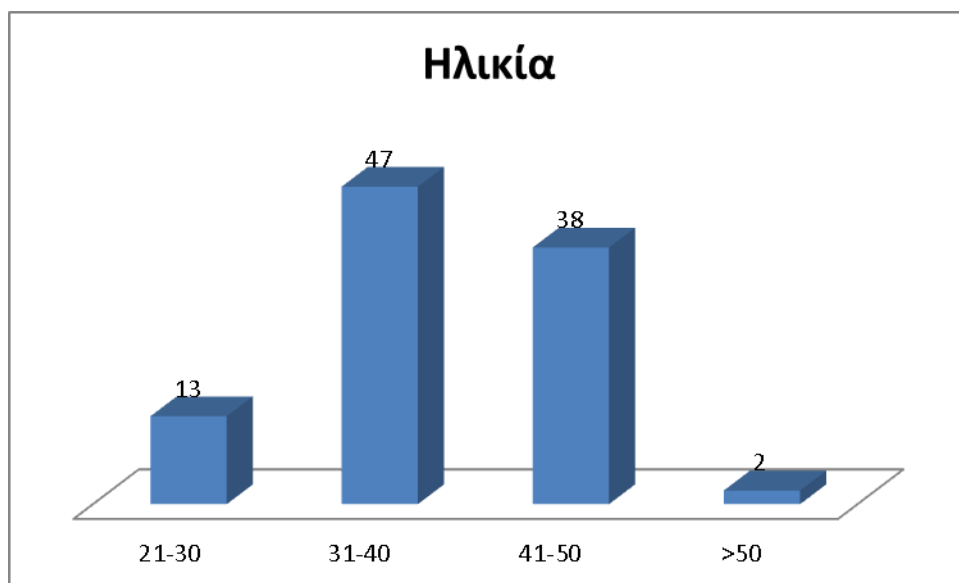
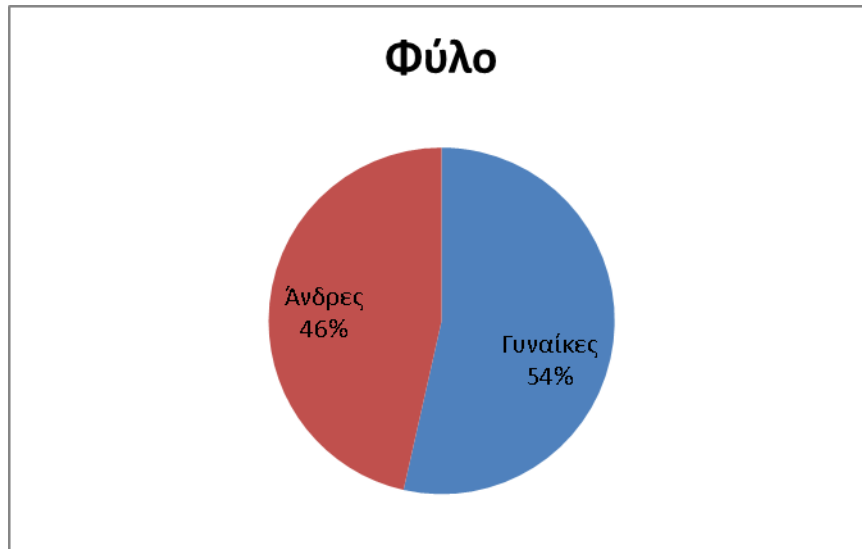
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ειλικρίνεια	19	19,0	19,0	19,0
αυτογνωσία	9	9,0	9,0	28,0
επιφυλακτικότητα	8	8,0	8,0	36,0
πειθώ	11	11,0	11,0	47,0
ενδιαφέρον για το γονέα και το πρόβλημα του	17	17,0	17,0	64,0
εμπιστοσύνη	10	10,0	10,0	74,0
αποδοχή του γονέα	8	8,0	8,0	82,0
προσεκτική ακρόαση	7	7,0	7,0	89,0
ικανότητα επικοινωνίας	9	9,0	9,0	98,0
άλλο	2	2,0	2,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

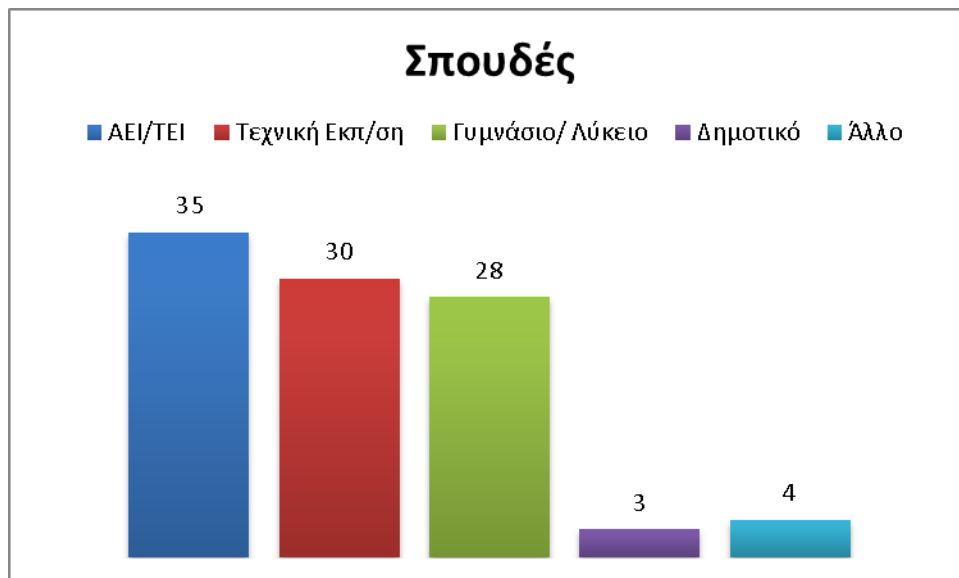
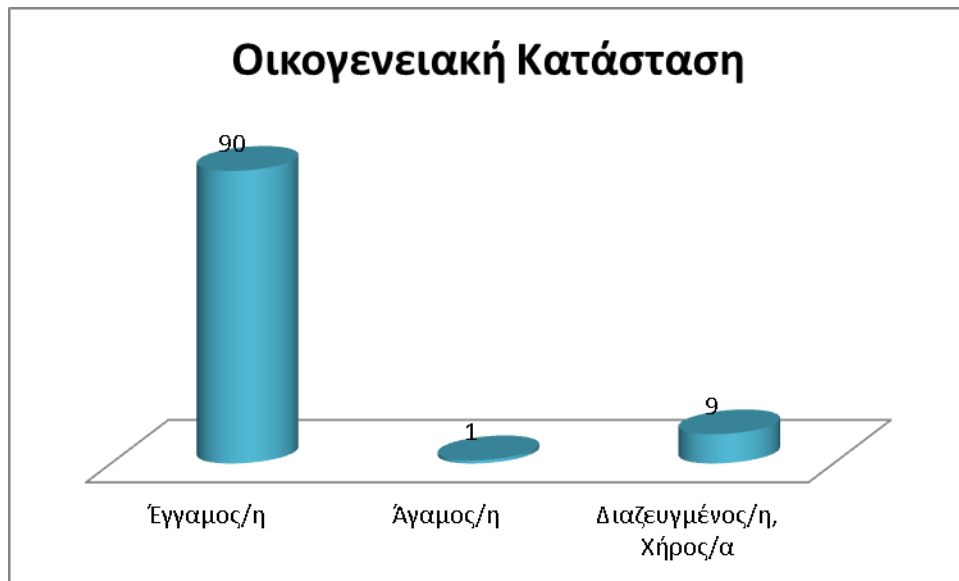
13. Ποιος είναι κατά τη γνώμη σας, ο καταλληλότερος για τη συμβουλευτική στήριξη των γονέων;

Ερ_13

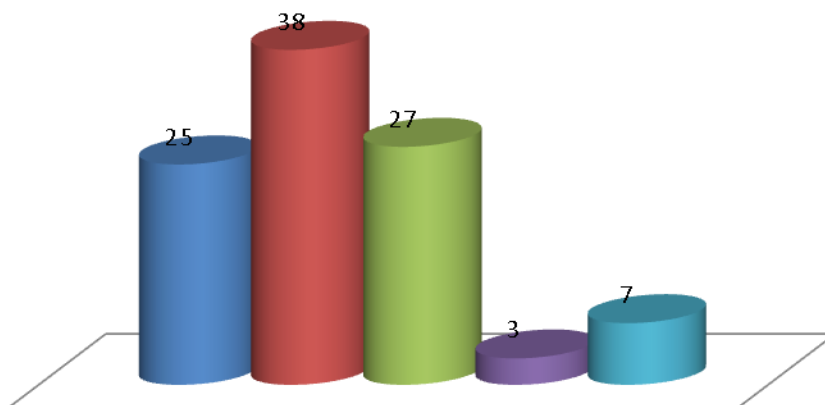
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
μόνο ο σύμβουλος	15	15,0	15,0	15,0
ο ειδικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός με την εποπτεία του συμβούλου	33	33,0	33,0	48,0
ο σύμβουλος με τη συνεργασία του εκπαιδευτικού	52	52,0	52,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Κατάλογος Γραφημάτων

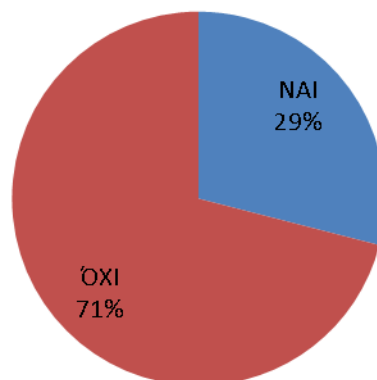

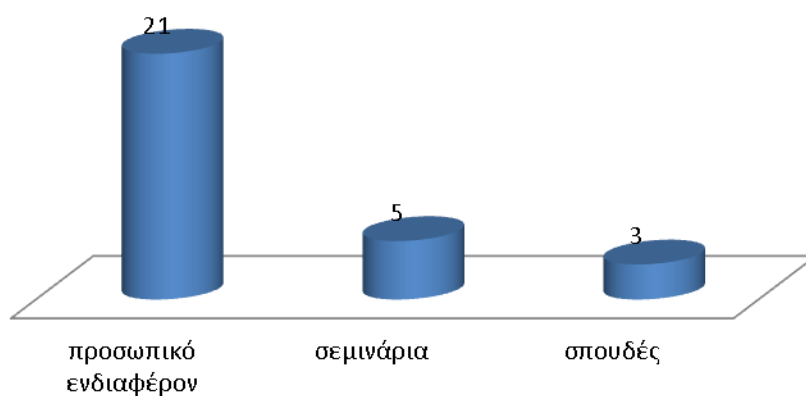
Είδος Απασχόλησης

Προηγ. Επαφή με τη Συμβουλευτική

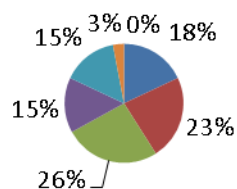

Επαφή με τη Συμβουλευτική

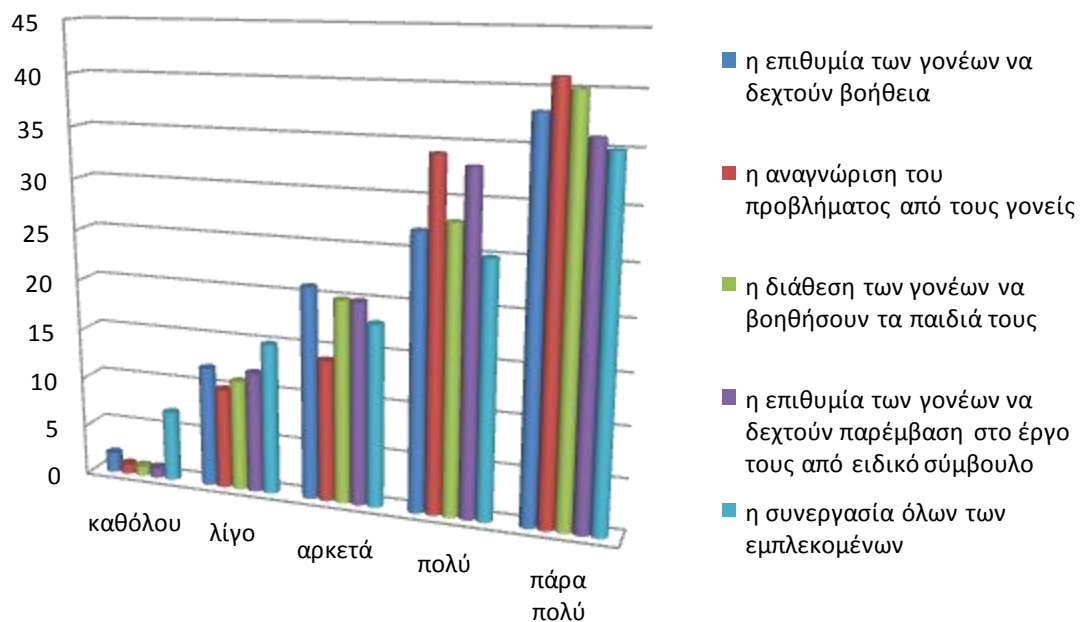

Σημαντικότερα οφέλη Συμβουλευτικής

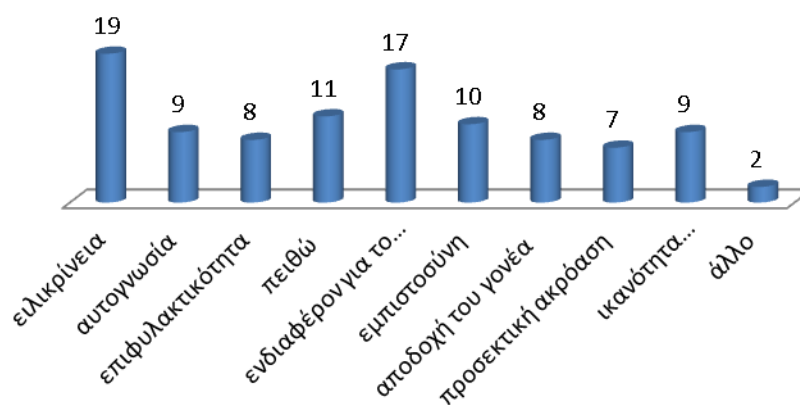
- αναγνώριση του προβλήματος από τους γονείς
- διευκόλυνση του έργου του γονέα
- διάθεση των γονέων να βοηθήσουν τα παιδιά τους
- κλίμα συνεργασίας μεταξύ των γονέων
- κλίμα συνεργασίας μεταξύ παιδιών-γονέων
- ικανοποίηση γονέων

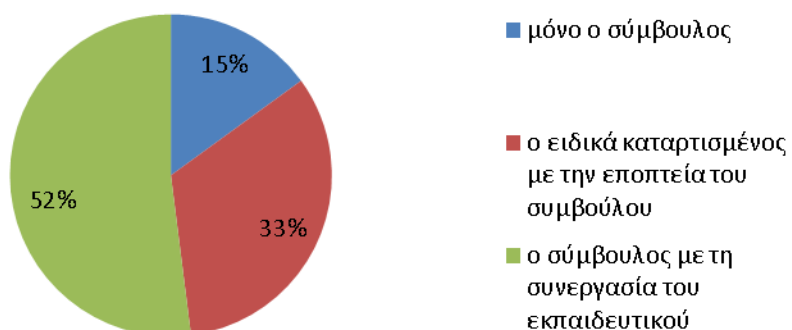
Πόσο επηρεάζουν οι παρακάτω παράγοντες την επιτυχία της Συμβουλευτικής Γονέων

Σημαντικά χαρακτηριστικά Συμβούλου

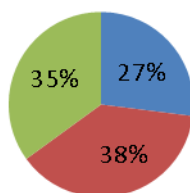

Ο καταλληλότερος για τη συμβουλευτική στήριξη των γονέων

Πότε η Συμβουλευτική έχει καλύτερο αποτέλεσμα

- όταν το πρόβλημα διαταράσσει την οικογένεια
- πριν την εμφάνιση του προβλήματος
- όταν το πρόβλημα αρχίζει να γίνεται αισθητό

Συνοδευτική επιστολή

Αγαπητοί γονείς,

Η παρούσα έρευνα εκπονείται στα πλαίσια του Προγράμματος Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό (Π.Ε.ΣΥ.Π) της Α.Σ.ΠΑΙ.ΤΕ με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των γονέων για την αναγκαιότητα της Συμβουλευτικής σε γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών).

Με τον όρο «Συμβουλευτική» εννοούμε εκείνη τη διαδικασία που προσπαθεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση ποικίλων προβλημάτων, κυρίως των μικρών παιδιών. Με τον όρο «σύμβουλος» εννοούμε τον ειδικό παιδαγωγό- ψυχολόγο που είναι επιφορτισμένος με την πρόληψη ψυχοκοινωνικών προβλημάτων στις σχολικές μονάδες.

Διαβάζοντας τις ερωτήσεις που ακολουθούν, θα σας παρακαλούσαμε να απαντήσετε σε αυτές με ακρίβεια και ειλικρίνεια. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της έρευνας. Σε ερωτήσεις που δεν καλύπτεστε από τις επιλογές, μπορείτε να συμπληρώσετε τις δικές σας προτάσεις.

Ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία σας.

Μερκουλίδη Γεωργία
Μερκουλίδη Ελευθερία
Φοιτήτριες Π.Ε.ΣΥ.Π

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

11. ΦΥΛΟ:

- ☐ Α (Αντρας)
- ☐ Γ (Γυναίκα)

12. ΗΛΙΚΙΑ

- ☐ 21-30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50
- ☐ >50

13. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- ☐ Έγγαμος/η
- ☐ Άγαμος/η
- ☐ Διαζευγμένος/η, Χήρος/α

14. ΣΠΟΥΔΕΣ

- ☐ ΑΕΙ/ ΤΕΙ
- ☐ Τεχνική Εκπαίδευση
- ☐ Γυμνάσιο/ Λύκειο
- ☐ Δημοτικό
- ☐ Άλλο _____

15. ΕΙΔΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

- ☐ Δημόσιος υπάλληλος
- ☐ Ιδιωτικός υπάλληλος
- ☐ Ελεύθερος Επαγγελματίας
- ☐ Φοιτητής/ τρια
- ☐ Άλλο _____

16. Έχετε προηγούμενη επαφή με τον κλάδο της Συμβουλευτικής (πχ Σχολές Γονέων):

☐ Ναι

☐ Όχι

Αν ναι, (σημειώστε με Χ όσα από τα παρακάτω σας εκφράζουν)

☐ από προσωπικό ενδιαφέρον (μελέτη παιδαγωγικών ή άλλων βιβλίων)

☐ σεμινάρια

☐ σπουδές

17. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η Συμβουλευτική γονέων μπορεί να αντιμετωπίσει: (κυκλώστε έναν αριθμό για το καθένα)

	<u>Καθόλου</u>	<u>Λίγο</u>	<u>Αρκετά</u>	<u>Πολύ</u>	<u>Πάρα</u> <u>πολύ</u>
α) οικογενειακά προβλήματα	1	2	3	4	5
β) συγκρούσεις μεταξύ παιδιών-γονέων	1	2	3	4	5
γ) προβλήματα συμπεριφοράς	1	2	3	4	5
δ) διαζύγιο γονέων	1	2	3	4	5
ε) θάνατος αγαπημένου προσώπου	1	2	3	4	5

18. Πόσο θεωρείτε ότι οι παρακάτω παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν την επιτυχία της Συμβουλευτικής Γονέων: (κυκλώστε έναν αριθμό για το καθένα)

	<u>Καθόλου</u>	<u>Λίγο</u>	<u>Αρκετά</u>	<u>Πολύ</u>	<u>Πάρα πολύ</u>
α) η επιθυμία των γονέων να δεχτούν βοήθεια	1	2	3	4	5
β) η αναγνώριση του προβλήματος από τους γονείς	1	2	3	4	5
γ) η διάθεση των γονέων να βοηθήσουν τα παιδιά τους	1	2	3	4	5
δ) η επιθυμία των γονέων να δεχτούν παρέμβαση στο έργο τους από ειδικό σύμβουλο	1	2	3	4	5
ε) η συνεργασία όλων των εμπλεκομένων (γονείς- παιδιά- εκπαιδευτικοί- σύμβουλος)	1	2	3	4	5

19. Πότε θεωρείτε ότι η Συμβουλευτική παρέμβαση έχει το καλύτερο αποτέλεσμα (σημειώστε με Χ όσα από τα παρακάτω σας εκφράζουν)

- ☐ όταν το πρόβλημα διαταράσσει την οικογένεια
- ☐ πριν την εμφάνιση του προβλήματος (πρόληψη)
- ☐ όταν το πρόβλημα αρχίζει να γίνεται αισθητό

20. Σημειώστε με Χ τα 3 σημαντικότερα οφέλη από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής Γονέων

- ☐ αναγνώριση του προβλήματος από τους γονείς
- ☐ διευκόλυνση του έργου του γονέα
- ☐ διάθεση των γονέων να βοηθήσουν τα παιδιά τους
- ☐ κλίμα συνεργασίας μεταξύ των γονέων
- ☐ κλίμα συνεργασίας μεταξύ παιδιών- γονέων
- ☐ ικανοποίηση γονέων επίλυση των προβλημάτων των γονέων
- ☐ άλλο _____

21. Σημειώστε με Χ έως 3 μειονεκτήματα που θεωρείτε ότι μπορούν να προκύψουν από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής Γονέων

- ☐ υπερ-μεγέθυνση των προβλημάτων
- ☐ στιγματισμός των γονέων
- ☐ διατάραξη οικογενειακού προγράμματος
- ☐ έλλειψη ανταπόκρισης από τους γονείς
- ☐ έλλειψη συναίνεσης των γονέων
- ☐ επιπλέον απασχόληση από τους γονείς
- ☐ άλλο _____

22. Σημειώστε με X τα 3 σημαντικότερα χαρακτηριστικά που θεωρείτε ότι πρέπει να διαθέτει ένας σύμβουλος για να προσφέρει υποστήριξη στους γονείς.

- ☐ ειλικρίνεια
- ☐ αυτογνωσία
- ☐ επιφυλακτικότητα
- ☐ πειθώ
- ☐ ενδιαφέρον για το γονέα και το πρόβλημα του
- ☐ εμπιστοσύνη
- ☐ αποδοχή του γονέα
- ☐ προσεκτική ακρόαση
- ☐ ικανότητα επικοινωνίας
- ☐ άλλο _____

23. Ποιος είναι κατά τη γνώμη σας, ο καταλληλότερος για τη συμβουλευτική στήριξη των γονέων; (σημειώστε με X μόνο μια επιλογή)

- ☐ μόνο ο ειδικά καταρτισμένος ειδικός
- ☐ μόνο ο σύμβουλος
- ☐ ο ειδικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός με την εποπτεία του συμβούλου
- ☐ ο σύμβουλος με τη συνεργασία του εκπαιδευτικού

Ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή και το χρόνο σας